

Forældrehandleplaner

- en prioritering af forældre til anbragte børn

Mette Bøgelund Frederiksen

Studienr. 20170914

Speciale ved Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde

Aalborg Universitet, København

Vejleder: Inge Bryderup

Antal anslag: 164.011

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	4
KAPITEL 1 - INDLEDNING	5
1.1 MOTIVATION.....	5
1.1.1 Baggrund.....	6
1.1.2 Hvilken rolle spiller forældrene under en anbringelse?.....	9
1.1.2.1 Kontinuitetens betydning	9
1.1.2.2 Effekten af forældrekontakt.....	10
1.1.2.3 Anerkendelse af forældrene under anbringelsen.....	11
1.1.3 Opsamling	13
1.2 PROBLEMFELT	13
1.2.1 Baggrunden for lovgivningen om forældrehandleplaner	14
1.3 PROBLEMFORMULERING.....	16
1.3.1 Operationalisering af undersøgelsen.....	17
1.4 LÆSEVEJLEDNING	18
KAPITEL 2 – VIDENSKABSTEORETISKE OVERVEJELSER	19
2.1 FORSKNINGSTYPE	19
2.1.1 Hermeneutisk fortolkning.....	20
2.1.2 Forforståelse	22
2.2 PRAKSISFORSKNING.....	23
2.3 EN GROUNDED THEORY-INSPIRERET TILGANG.....	24
KAPITEL 3 - METODE	26
3.1 FORBEREDELSE AF INTERVIEWS.....	26
3.1.1 Udvælgelse af informanter	26
3.1.2 Interviewguide.....	27
3.4 DATABEARBEJDNING	27
KAPITEL 4 – ANALYSESTRATEGI	28
4.1 ANALYSENS SIGTE	28
4.2 MENINGSKONDENSERING	29
4.3 MENINGSFORTOLKNING.....	31
KAPITEL 5 - ANALYSE AF INFORMANTERNES UDSAGN	32
5.2 PRÆSENTATION AF INFORMANTERNE.....	32
5.2 HVORDAN ARBEJDER SOCIALRÅDGIVERNE AKTUELT MED FORÆLDREHANDLEPLANERNE?	34
5.2.1 Enkelhed	35
5.2.2 Gennemsigtighed	36

5.2.3 Tydelighed.....	37
5.2.4 Dokumentation.....	38
5.2.5 Forældreinddragelse.....	39
5.2.6 Retssikkerhed.....	40
5.2.7 Fokus på forandring af forældrenes adfærd.....	40
5.2.8 Opsummering.....	41
5.3 HVAD LIGGER TIL GRUND FOR PRIORITERINGEN AF FORÆLDREHANDLEPLANERNE?.....	41
5.3.1 Alle forældre kan noget.....	42
5.3.2 Forældrehandleplanerne er et krav fra ledelsen.....	44
5.4 HVILKE UDFORDRINGER KAN DER VÆRE FORBUNDET MED UDARBEJDELSEN AF FORÆLDREHANDLEPLANERNE?.....	48
5.4.1 Forældre, der ikke er motiverede for forandringer.....	49
5.4.2 Forældre med begrænset forståelse af situationen.....	51
KAPITEL 6 – TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ ANALYSENS FUND.....	54
6.1. OPSUMMERING AF ANALYSENS FUND.....	54
6.2 INDKREDSNING AF HOVEDTEMAER OG TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	55
6.2.1 Læringsforståelse.....	55
6.2.2 Bekræftelse af forældrenes identitet.....	56
6.2.3 Den faglige ledelsesopgave.....	57
6.3 DISKUSSION AF DE TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ ANALYSENS FUND.....	57
6.3.1 Sammenhængen mellem metode og handling i socialt arbejde.....	58
6.3.2 Anerkendelse vs. stigmatisering.....	61
6.3.3 Faglig ledelse.....	65
6.4 TEORETISKE MODSTILLINGER I DISKUSSIONEN.....	68
KAPITEL 7 – KONKLUSION.....	69
KAPITEL 8 – PERSPEKTIVERING.....	71
KAPITEL 9 – GYLDIGHED.....	72
9.1 VALIDITET.....	72
9.2 RELIABILITET.....	73
9.3 GENERALISERBARHED.....	75
KAPITEL 10 - LITTERATUR.....	76

(Bilag 1-5 er uploadet særskilt, jf. de gældende krav til formalia)

Abstract

This thesis examines how social workers in Denmark handle a specific part of the case management for parents, whose children are placed in out of home care.

According to Danish law, social workers are obliged to offer these parents an action plan, which in details describes what needs to be altered in the parents' behavior, for their child to return home. Thus, the parent action plan is a separate document, that specifies what kind of support the parents are provided with from the local authority, as well as milestones and overall goals of the support.

Statistics show that the parent action plans are not a prioritized part of the workflow for the social workers, even though the plans are just as statutory as other parts of the case management. Therefore, the main purpose for this thesis is to answer the research question: *how can the parent action plans become a prioritized part of the case management when children are placed in out of home care?* The aim is to improve the quality in case managing this specific area - to the benefit of both the children and their parents.

My approach to the study is to perform nine qualitative interviews with social workers and their leaders, who are actually prioritizing the action plans. The reason for this choice of informants is, that practitioners, who already draw up action plans on a regularly basis, must be the most qualified to answer, what it takes to get it done. The study is based on inductive method in order to stay open to the possible theoretical discussion perspectives, that will follow the empirical analysis.

The conclusion of the study shows that three aspects seem to be of importance to the prioritization of the parent action plans. 1) Methodological knowledge of how to handle the action plans, 2) Awareness of values in relation to the approach to the parents 3) Knowledge of the purpose of professional management. These three aspects can contribute to practice-oriented, professional discussions on how to implement and prioritize the parent action plans.

Kapitel 1 - Indledning

Dette speciale undersøger socialrådgivernes arbejde med de særskilte handleplaner, jf. servicelovens § 54, stk. 2 (Retsinformation, 2019a). De særskilte handleplaner kendes i daglig tale som "forældrehandleplaner"¹ og er et lovpligtigt tilbud til forældre, der har børn anbragt uden for hjemmet. Forældrehandleplanen er et særligt dokument, hvor socialrådgiverne kan beskrive, hvilken støtte familien modtager under anbringelsen, samt opstille mål for processen, bl.a. i forhold til hjemgivelse og samvær.

Specialets ærinde er at frembringe viden, der kan give inspiration til kommunernes prioritering af forældrehandleplanerne, med henblik på at understøtte et målrettet udviklingsarbejde med forældrene til de anbragte børn.

For at konkretisere, hvorfor jeg finder dette område vigtigt, indledes specialet med min motivation for at undersøge emnet hvorefter jeg i baggrundsbeskrivelsen uddyber den kontekst, specialet har sit afsæt i.

1.1 Motivation

På 9. semester i mit studieforbånd på kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde var jeg i praktik i Socialstyrelsen, hvor jeg bl.a. beskæftigede mig med kommunernes sagsbehandling på anbringelsesområdet. I den forbindelse blev jeg opmærksom på undersøgelser og statistikker, der viser en tendens til manglende systematik i sagsbehandlingen vedrørende anbragte børn og unge² samt deres forældre (Ankestyrelsen, 2009 og Karmsteen, et al., 2018).

Tendensen undrer mig, idet anbringelse af børn uden for hjemmet "*er et af de alvorligste samfundsindgreb over for borgere vi kender til i det danske samfund*" (Egelund, et al., 2004: 19), og idet kravene til sagsbehandlingen er forsøgt reguleret og indskærpet gennem en række politiske reformer de senere år, jf. Anbringelsesreformen fra 2006 og Barnets Reform fra 2011 (Servicestyrelsen, 2007; Servicestyrelsen, 2011).

¹ I specialet refererer jeg fremadrettet til "forældrehandleplan", selvom den korrekte, juridiske betegnelse er "særskilt handleplan", jf. servicelovens § 54, stk. 2. Grunden til at jeg vælger dette er, at socialrådgiverne i praksis omtaler de særskilte handleplaner som "forældrehandleplaner", hvilket bl.a. fremgår af interviewene.

² For læsevenlighedsens skyld omtales "børn og unge" efterfølgende som "børn".

Særligt undrer det mig, at forældrene synes overset i anbringelsesforløbene (Ankestyrelsen, 2009: 59-63; Karmsteen, et al., 2018: 11+71), da det er et lovkrav, at forældrene under anbringelsen tilbydes støtte, som kan medvirke til at løse de problemer, der har været medvirkende årsag til anbringelsen. Dette med henblik på, at forældrene støttes i at varetage omsorgen for barnet ved hjemgivelse eller under samvær, jf. servicelovens § 54, stk. 2 (Retsinformation, 2019a). Det er nærliggende at antage, at det er vanskeligt at arbejde målrettet med at løse familiens problemstillinger, hvis forældrene overses i processen.

Min indledende undren uddybes i de følgende afsnit, hvor jeg først giver forskellige eksempler på tendensen til manglende forældrefokus i anbringelsessager og dernæst belyser forældrenes betydning i forhold til de anbragte børn.

1.1.1 Baggrund

Tendensen til manglende systematik i forhold til forældre til anbragte børn konkretiseres bl.a. i Ankestyrelsens Praksisundersøgelse fra 2009, hvor 14 kommuner er vurderet i forhold til deres sagsbehandlingspraksis på anbringelsesområdet. Ifølge praksisundersøgelsen er det vigtigt, *"at der under en anbringelse arbejdes med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til barnets eller den unges vanskeligheder. For det første fordi det er vigtigt at arbejde på at løse familiens eventuelle problemer, således at barnet eller den unge kan hjemgives. For det andet fordi det er centralt at støtte forældrene i at kunne udfylde deres forældrerolle også under en anbringelse"* (Ankestyrelsen, 2009: 59).

Undersøgelsen viser, at 37 % af børnenes handleplaner, jf. servicelovens § 140, ikke eller kun i ringe grad indeholder beskrivelser af, hvilke former for støtte der iværksættes for forældrene under anbringelsen (Ankestyrelsen, 2009: 59). Endvidere viser praksisundersøgelsen, at forældrene i 64 % af tilfældene ikke er blevet tilbudt en forældrehandleplan, som er en plan, der har til formål at uddybe, hvilken form for støtte, forældrene tilbydes under anbringelsen. Det er et lovkrav, at beskrivelsen af støtten til forældrene fremgår af en forældrehandleplan, jf. servicelovens § 54, stk. 2, og ikke kun af barnets handleplan, da de uddybende beskrivelser bidrager til at sikre, at der også under anbringelsen arbejdes med familiens problemer (Ankestyrelsen, 2009: 60; Retsinformation, 2019a)

Ankestyrelsen har ikke efterfølgende undersøgt området, men en kontinuitetsundersøgelse fra 2018, udarbejdet for VIVE af Kirstine Karmsteen et al. (2018), peger på, at der fortsat er manglende fokus på arbejdet med forældrenes rolle under anbringelsen. (Karmsteen, et al., 2018: 11+71).

Det manglende forældrefokus i anbringelsessammenhæng underbygges også af Inge Bryderup et al. (2017), der i en undersøgelse på familieplejeområdet, bl.a. belyser forholdene omkring barnets ret til samvær og kontakt med forældrene under en anbringelse (Bryderup, et al., 2017).

Undersøgelsen konkluderer i den henseende, at en tiendedel af de børn, som er anbragt i familiepleje, aldrig ser hverken deres mor eller far. Undersøgelsen konkluderer ligeledes, at ca. halvdelen af børnene aldrig ser deres far, og at ca. en femtedel aldrig ser deres mor. Derudover viser undersøgelsen, at mange af børnene ikke har alenetid med deres forældre under samværet, samt at de fleste af børnene ikke overnatter hos nogle af forældrene under samværet. Blandt de børn, som overnatter hos forældrene, sker det i størst omfang hos deres mor. Sammenfattende konkluderer undersøgelsen, at mange af de børn, som anbringes i familiepleje, *"enten ikke ser deres forældre, eller at samværet foregår meget sjældent"* (Bryderup, et al., 2017: 533-534).

Samværsproblematikken på familieplejeområdet står således i kontrast til servicelovens § 71, stk. 1, der præciserer, at: *"Kommunalbestyrelsen har pligt til at sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samvær, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket"* (Retsinformation, 2019a). Vejledning nr. 3 til serviceloven uddyber i punkt 409, at: *"Selvom der træffes afgørelse om en længerevarende anbringelse, skal der arbejdes på at skabe eller vedligeholde kontakt og tilknytning mellem barnet og forældrene. Det er begrundet både i hensynet til barnets øjeblikkelige behov, og i hensynet til barnets behov på længere sigt"*, og ligeledes uddybes det i punkt 584: *"Udgangspunktet for forvaltningens afgørelse om samvær skal være, at barnet eller den unge som hovedregel har brug for at bibeholde kontakten til de biologiske forældre"* (Retsinformation, 2019b).

Der findes endvidere et konkret eksempel på samværsproblematikken, som relaterer sig til alle typer anbringelser. Eksemplet findes i en rapport udfærdiget af Borgerrådgiveren i Københavns

kommune, hvor anbringelsesprocesserne i "Borgercenter Børn og Unge" er blevet undersøgt. Her fandt Borgerrådgiveren bl.a., at der i 25 ud af 76 sager ikke var taget stilling til samvær mellem anbragte børn og deres forældre – altså en tredjedel af sagerne (Borgerrådgiveren, 2017: 7). Dette resultat er ligesom resultatet på familieplejeområdet problematisk i forhold til lovgivningens forskrifter omkring samvær.

Foruden Borgerrådgiverens beskrivelse af samværsproblematikken, viser rapporten, at forældrene i 49 ud af 75 tilfælde ikke var vejledte om deres ret til en støtteperson (Borgerrådgiveren, 2017: 7), der ellers er et lovpligtigt tilbud forældrene i forbindelse med en anbringelse, jf. servicelovens § 54 (Retsinformation, 2019a). Tendensen til manglende støttepersoner underbygges af nationale tal fra Danmarks Statistik, der viser, at der i 2015 var 2313 igangværende støttepersonsforløb til forældrene i forbindelse med i alt 11.049 anbringelser (Danmarks Statistik, 2015). Dvs., at der kun var etableret et støttepersonsforløb til forældrene i omkring 20 % af tilfældene. Det fremgår ikke af statistikken, i hvor mange af anbringelserne, forældremyndigheden faktisk har fået *tilbudt* en støtteperson, men selv har afvist tilbuddet. Ikke desto mindre synes omfanget af igangværende støttepersonsforløb i 2015 at være lavt i forhold til antal igangværende antal anbringelser samme år.

Samlet set er tendensen til manglende prioritering af forældrene tankevækkende, fordi statistikken gennem de senere år samtidig viser, at familieforhold har været medvirkende årsag til afgørelse om anbringelse i ca. 90 % af tilfældene (Ankestyrelsen, 2011: 21; Ankestyrelsen 2013: 26; Ankestyrelsen 2014: 14; Ankestyrelsen 2015: 11). Dermed er der i min optik god grund til at prioritere et systematisk arbejde med forældrene under en anbringelse.

I det følgende afsnit vil jeg udvide specialets kontekst ved at inddrage forskning der belyser, hvorfor barnets relation til forældrene spiller en vigtig rolle under barnets anbringelse uden for hjemmet.

1.1.2 Hvilken rolle spiller forældrene under en anbringelse?

1.1.2.1 Kontinuitetens betydning

Ifølge Egelund et al. (2008) har det gennem tiden været en løbende teoretisk debat, hvilken betydning forældrene har for anbragte børn, bl.a. fordi den empiriske forskning på området har tilvejebragt resultater, der kan tolkes forskelligt (Egelund, et al., 2008: 198). Egelund et al. (2004 + 2008) beskriver, at de teoretiske perspektiver, der ligger til grund for debatten, har udgangspunkt i på den ene side behovsteorien og på den anden side objektrelationsteorien, som begge er forankrede i den psykologiske forståelse af det lille barns udvikling og tilknytning (Egelund, et al., 2008: 198; Egelund, et al., 2004: 168).

Fortalere for behovsteorien lægger ifølge Egelund et al. (2008) vægt på, at det er muligt for børn at knytte sig til andre voksne end forældrene. Behovsteorien kan derfor bruges som modargument til, at det til hver en tid er bedst for barnet at holde fast i kontakten med forældrene. En relation mellem barn og forældre, som bærer præg af omsorgssvigt, betragtes i dette perspektiv som skadelig for barnet og desuden som en barriere for, at barnet kan skabe tilknytning til andre voksne (Egelund, et al., 2008: 198).

Tilhængere af objektrelationsteorien lægger ifølge Egelund et al. (2004) vægt på, at barnet i de første leveår gradvist udvikler sig til et selvstændigt individ, hvilket indebærer en internaliseret forståelse af relationen til de biologiske forældre (eller andre primære omsorgsgivere). Når relationen én gang er etableret, kan den således ikke udskiftes, og et brud med forældrene vil derfor skade barnets identitetsudvikling. Objektrelationsteorien kan på den måde bruges i argumentationen for, at relationen mellem børn og forældre bør bevares - også på trods af, at forældrene måske ikke kan drage tilstrækkelig omsorg for barnet og skaber uro omkring barnet i forbindelse med samvær (Egelund, et al., 2004: 169).

Ifølge Egelund et al. (2008) ligger objektrelationsteorien i dag til grund for den danske lovgivning på området, hvilket ses ved, at kontinuitet i kontakten mellem forældre og anbragte børn fremgår som en central hensigt i lovgivningen (Egelund, et al., 2008: 199).

Kontinuitetsdiskussionen udfoldes også af Else Christensen (1998) i SFI-rapporten: "Anbringelser af børn". Christensen fremhæver relationen mellem anbragte børn og deres forældre som noget, der udspiller sig i spændingsfeltet mellem stabilitet vs. kontinuitet. Tidligere opfattede man, ifølge Christensen, rolige og stabile forhold som det vigtigste for barnets trivsel, hvilket automatisk skabte en nedprioritering af forældrene under en anbringelse. Senere tillagde man de biologiske bånd og dermed kontinuiteten større vægt (Christensen, 1998: 135). Dette bl.a. pga. troen på, at barnets identitetsudvikling er knyttet til det biologiske ophav samt troen på at: "*mister barnet kontakten til forældrene, mister det også kontakten med en del af sig selv*" (Christensen, 1998: 135).

Christensen peger således på, at man bør tilgodese kontinuiteten i relationen mellem anbragte børn og deres forældre, samtidig med, at man også forholder sig til stabiliteten. Målet med dette er at gøre det muligt for barnet at beholde de gamle relationer, samtidig med, at der opbygges nye (Christensen, 1998: 135-136).

Både Egelunds et al. og Christensens pointer underbygges af Lene Jørgensen (2006), der argumenterer for, at det sjældent er nødvendigt med en stærkt begrænset eller helt afbrudt kontakt mellem barnet og forældrene eller andre medlemmer af familien (Jørgensen, 2006: 28). De fleste forældre vil kunne bidrage til at sikre kontinuitet i barnets opvækst, fx i forhold til kontakt til øvrig familie, slægt, kammerater og andre vigtige personer, hvormed forældrene kan sikre, at barnet er i kontakt med sine rødder (Jørgensen, 2006: 28).

1.1.2.2 Effekten af forældrekontakt

Vigtigheden af kontakten med sine rødder præciseres af Egelund & Hestbæk (2003), der hævder, at ignorering af barnets biologiske ophav er en risikofaktor ved anbringelser, fordi barnet derved hindres i sin identitetsudvikling. Kontakten til forældrene er således med til at forhindre, "*at barnet føler sig forladt og udstødt af sine forældre, eller at barnet giver sig selv skylden for anbringelsen. Kontakt giver barnet en følelse af kontinuitet i livet, og af at tilværelsen ikke er et forløb af afbrudte, ikke-sammenhængende forhold*" (Egelund & Hestbæk, 2003: 165).

Egelund & Hestbæk henviser derudover til udenlandsk forskning, der påpeger flere positive effekter af god kontakt mellem det anbragte barn og forældrene, hvilket, udover den tidligere omtalte styrkelse af identiteten, kan være:

- Styrkelse af barnets kompetencer, emotionelt og socialt
- Højere IQ
- Færre adfærdsproblemer
- Bedre tilpasning til plejefamilien
- Bedre kompetencer i forhold til at opretholde relationer og dermed vedligeholde netværk
- Nemmere ved at værne om minder fra tiden i hjemmet
- Bedre overgang til hjemgivelse eller udslusning til egen bolig
- Mindre risiko for sammenbrud i anbringelsen

(Egelund & Hestbæk, 2003: 175-178).

Ifølge Egelund & Hestbæk er der rejst tvivl om, hvorvidt der, trods ovenstående resultater, er belæg for påstanden om, at forældrekontakt altid vil være hensigtsmæssig for anbragte børn. Egelund et al. konkluderer dog slutteligt, at debatten befinder sig i et såkaldt "forskningstomrum", og at der derfor ikke er grund til andet end at styrke kontakten mellem de anbragte børn og deres biologiske forældre (Egelund & Hestbæk, 2003: 180).

1.1.2.3 Anerkendelse af forældrene under anbringelsen

I forhold til forældrekontakt pointerer Else Christensen (1998), at det kan være svært for forældrene at definere deres forældrerolle under og efter en anbringelse (Christensen, 1998: 137). Dette nuanceres af Jørgensen (2006) som forklarer, at forældre til et anbragt barn kan "*opleve anbringelsen som et stort, menneskeligt nederlag*" (Jørgensen, 2006: 21), fordi man ikke kan tage sig af sit eget barn. Dette kan påvirke forældrenes selvværd og selvrespekt og medføre en oplevelse af at være kasseret. Anbringelsen kan således udløse en krise eller en tilstand af chok, der kan føre til depression og/eller selvmordstanker. Forældrene kan også opleve ensomhed i forbindelse med anbringelsen, og kan være føle sig alene med et kaos af tanker og følelser. Almindelige følelser kan være "*savn, sorg, skyld, skam, svigt, vrede, jalousi, afmagt*" (Jørgensen,

2006: 22), og det er derfor naturligt, at forældrene kan opleve en usikkerhed omkring, hvordan de nu skal varetage forældrerollen (Jørgensen, 2006: 22).

Jørgensen forklarer, at forældrene, trods de svære følelser, ønsker at være og at føle sig som forældre under anbringelsen. De ønsker samvær og kontakt samt at følge med i barnets hverdag. Forældrene ønsker ligeledes at blive respekterede som forældre og at blive inddraget i hele sagsprocessen. Det kan dog være en udfordring for forældrene at holde fast i ønsket om at opretholde forældreskabet. For samtidig med dette ønske er de også bange for at stille krav i forhold til deres rolle. For hvad, hvis deres krav bliver opfattet negativt og bruges imod dem og evt. destruerer samarbejdet med anbringelsesstedet. Endvidere kan forældrene også tvivle på deres forældrekompetencer, fordi de har en oplevelse af at være stemplede som "dårlige forældre" (Jørgensen, 2006: 23-24).

Socialarbejdernes håndtering af forældrenes følelser og ønsker under en anbringelse, diskuteres bl.a. af Peter Højlund i hans bidrag til Børnesagens Fællesråds udgivelse om forældreinddragelse under anbringelser (Højlund, 2006). Højlund tager teoretisk udgangspunkt i Georg Hegels og Axel Honneths forståelse af anerkendelsesbegrebet, og diskuterer derigennem anerkendelsens betydning i anbringelsessager. Højlund henviser fx til Honneths grundlæggende synspunkt om, at ethvert individ har behov for at opleve sig anerkendt i familie- og kærlighedslivet, samt som borgere og sociale individer (Højlund, 2006: 31). Eller sagt med Honneths ord; individet har behov for at opleve sig anerkendt i den private -, den retlige - og den solidariske sfære, fordi disse sfærer tilsammen danner grundlag for individets mulighed for at udvikle sig og for individets selvværd og selvrespekt (Honneth, 2003: 14-18).

Med afsæt i anerkendelsestanken, hævder Højlund, at *"en af de sværeste opgaver i anbringelsessager er anerkendelse af forældrene"* (Højlund, 2006: 31). Dette kan ifølge Højlund hænge sammen med det negative billede, socialarbejderne på baggrund af anbringelsen, danner sig af forældrene. Problemet ved den manglende anerkendelse af forældrene er ifølge Højlund, at forældrene får en oplevelse af disrespekt fra socialarbejderens side, hvilket spænder ben for forældrenes arbejde med deres identitet som forældre. Derved svækkes mulighederne for et

vellykket anbringelsesforløb, der understøtter en kontinuerlig relation mellem det anbragte barn og forældrene (Høilund, 2006: 31-33).

Som et konkret eksempel på anerkendelse af forældrene i en anbringelsessag nævner Høilund, at et middel til anerkendelsen kan bestå i at udarbejde en handleplan, hvoraf det tydeligt fremgår, hvilken støtte der iværksættes for familien under og efter anbringelsen. Handleplanen udgør ifølge Høilund en *"hjørnesten i anerkendelsesrelationen mellem institutionen, socialarbejderen og familien"* (Høilund, 2006: 36), fordi barnet og forældrene gennem handleplanen anerkendes som moralsk ansvarlige individer, hvilket er med til at styrke deres identitetsfølelse (Høilund, 2006: 36).

Sammenfattende peger den fremstillede forskning på området altså på, at forældrene spiller en vigtig rolle for børnene under anbringelsen, og at det har afgørende betydning for en kontinuerlig relation mellem forældre og børn, at forældrene får mulighed for at udvikle deres identitet som forældre. Udviklingsmulighederne fremmes, hvis socialarbejderen anerkender og respekterer forældrene - fx gennem udarbejdelsen af en handleplan for anbringelsen.

1.1.3 Opsamling

Af de to foregående afsnit kan udledes, at der synes at være et modsætningsforhold mellem, på den ene side, de statistiske fakta, der dokumenterer et manglende fokus på forældrene under anbringelser – og på den anden side lovgivningen og forskningen, der begge understreger vigtigheden af kontinuitet i relationen mellem anbragte børn og deres forældre. En relation, der bl.a. afhænger af forældrenes mulighed for at udvikle sig.

I det følgende afsnit vil jeg ud fra dette modsætningsforhold indkredse specialets problemfelt, for derigennem at tydeliggøre specialets specifikke fokus.

1.2 Problemfelt

Som det fremgår af opsamlingen, synes der at være et modsætningsforhold mellem praksis og lovgivning/forskning i forhold til arbejdet med forældrene i anbringelsessager. Jeg er ud fra dette optaget af, hvordan der kan arbejdes mere målrettet med forældrene under en anbringelse, så kontinuiteten i relationen mellem forældre og børn understøttes og bevares.

På den baggrund indkredser jeg problemfeltet, så det relaterer sig til arbejdet med forældrehandleplanerne jf. servicelovens § 54, stk. 2. Jeg vælger dette fokus af tre årsager: 1) fordi jeg anser forældrehandleplanen som det første, anerkendende skridt i et målrettet arbejde med forældrene, jf. Høilunds pointer i afsnit 1.1.2.3, og 2) fordi målene i forældrehandleplanen danner grundlag for at vurdere, hvorvidt der er sket de ønskede ændringer i forældrenes adfærd, således at socialrådgiveren kan vurdere, om betingelserne for en hjemgivelse er opfyldt, og 3) fordi statistikken, som tidligere nævnt, viser, at forældrehandleplanerne i 64 % af tilfældene ikke udarbejdes, til trods for lovgivningens forskrifter.

For at have en bredere forståelse af tankerne omkring forældrehandleplanen, følger i det næste afsnit en uddybende beskrivelse af baggrunden for indførslen af forældrehandleplaner i den danske lovgivning.

1.2.1 Baggrunden for lovgivningen om forældrehandleplaner

En tidlig forløber for vedtagelsen af forældrehandleplanen, var det arbejde, det såkaldte "Graversenudvalg" udførte i slutningen af 1980'erne. Udvalget var nedsat af den daværende regering og havde til opgave at revurdere bistandslovens regler i forhold til børnefamilier med særlige behov, samt at give forslag til evt. retssikkerhedsmæssige ændringer på området. Udvalget bestod af sagkyndige medlemmer og havde professor Jørgen Graversen i spidsen (Graversen & Sejr, 1990: 7-8). Resultatet af udvalgets arbejde kendes i dag som "Graversenbetænkningen".

I betækningsarbejdet tog udvalget bl.a. stilling til sagsbehandlingen i forhold til børn, unge og forældre i anbringelsessager. I den forbindelse foreslog udvalget at loven, som modsvar til tidens gældende praksis, fremadrettet skulle indeholde et krav om handleplaner i anbringelsessager, hvor de overordnede forhold omkring anbringelsen skulle præciseres (Graversen & Sejr, 1990: 140). Som et led i dette, tog udvalget også stilling til forældrene i handleplansarbejdet, hvilket fremgår af nedenstående:

"Det er et ofte fremdraget kritikpunkt af den nugældende praksis, at når først barnet eller den unge er anbragt, ophører kommunens kontakt med familien/forældrehjemmet. Anbringelsen af

barnet eller den unge ses som afslutningen på sagen, og der arbejdes derfor ikke videre med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til barnets eller den unges vanskeligheder. Udvalget mener, at der bør sættes på en helhedsorienteret indsats omfattende både barnet eller den unge og familien. Efter udvalgets forslag skal planen derfor også beskrive, hvilke foranstaltninger der eventuelt påtænkes iværksat til støtte for familien, mens barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet” (Graversen & Sejr, 1990: 141).

Udvalget uddybede endvidere:

”Selv om anbringelsen forløber i overensstemmelse med den lagte plan, kan der efter hjemgivelsen af barnet eller den unge meget vel være behov for foranstaltninger i hjemmet til støtte for barnet eller den unge og familien. Det kan naturligvis ved udarbejdelsen af planen være vanskeligt at forudse, hvilke foranstaltninger familien vil have behov for, når barnet eller den unge igen er i hjemmet, men hvis det er muligt, bør planen også indeholde en angivelse heraf” (Graversen & Sejr, 1990: 141).

På baggrund af Graversenudvalgets arbejde (som også gjaldt andre områder end børn og unge) skete der i de efterfølgende år en række lovrevisioner, men først i 2004 så paragraffen om forældrehandleplaner for første gang dagens lys – altså ca. 14 år senere. Den daværende lov om social service, fik efter en politisk forhandlingsperiode bl.a. tilføjet et nyt stk. 8 til §58a. Heraf fremgik: *”Kommunen skal tilbyde forældrene at udarbejde en særskilt plan for støtten i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet” (Retsinformation, 2019c).* Paragraffen blev senere promoveret i forbindelse med Anbringelsesreformen i 2006, hvor Servicestyrelsen (i dag Socialstyrelsen) udgav en håndbog om reformen. Af håndbogen fremgår følgende passage, som kan synes noget kortfattet, i forhold til håndbogens noget mere detaljerede beskrivelser af de øvrige fokuspunkter i reformen: *”I sager om anbringelse uden for hjemmet skal en handleplan efter § 140, stk. 6 tillige angive, hvilke former for støtte, der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse. Efter § 140, stk. 7 skal forældrene tilbydes en særskilt plan for støtten” (Servicestyrelsen, 2007:91).*

Med "Barnets Reform" i 2011, kom forældrehandleplanerne til gengæld for alvor på dagsordenen. Dette ses bl.a. i "Håndbog om Barnets Reform" (Servicestyrelsen, 2011), hvor formålet med forældrehandleplanen beskrives mere detaljeret end i håndbogen om Anbringelsesreformen. Ligeledes tydeliggøres forældrenes rolle i forhold til barnet, uanset deres evne til at varetage omsorgen for barnet på længere sigt (Servicestyrelsen, 2011: 46-47). Der synes med Barnets Reform således at blive sendt et tydeligere politisk signal om, at forældrehandleplanerne skal prioriteres på lige fod med de andre lovbestemte sagsbehandlingsprocedurer.

Samlet set har forældrehandleplanerne været længe undervejs, siden Graversenundvalget for ca. 30 år siden kom med de første anbefalinger på området. I dag er det ca. 15 år siden, at den egentlige lovbestemmelse om forældrehandleplaner blev vedtaget. Og alligevel er det ifølge statistikken endnu ikke et område, der prioriteres konsekvent i praksis.

Med udgangspunkt i indkredsningen af problemfeltet samt tilhørende baggrundsbeskrivelse følger i næste afsnit problemformuleringen.

1.3 Problemformulering

På baggrund af problemfeltets beskrivelse af modsætningsforholdet mellem praksis og lovgivning/forskning, er det specialets overordnede formål at undersøge, hvordan arbejdet med forældrehandleplanerne kan blive en prioriteret arbejdsgang for socialrådgiverne, så indsatsen i forhold til forældrene til de anbragte børn bliver mere målrettet end den aktuelle statistik viser.

Dette sammenfattes i følgende problemformulering:

Hvordan kan forældrehandleplanerne blive en prioriteret del af sagsbehandlingen under et anbringelsesforløb?

Som led i besvarelsen af problemformuleringen indgår følgende arbejdsspørgsmål:

- Hvordan arbejder socialrådgiverne aktuelt med forældrehandleplanerne?
- Hvad ligger til grund for prioriteringen af forældrehandleplanerne?
- Hvilke udfordringer kan der være forbundet med udarbejdelsen af forældrehandleplanerne?

Det er i forlængelse heraf en relevant sondring, hvorvidt jeg tager højde for forskellen på frivillige - og tvangsmæssige anbringelser, når jeg undersøger problemfeltet. Jeg vælger i den henseende, at der i specialet ikke skelnes mellem de to typer anbringelser, idet udgangspunktet er at undersøge forholdene omkring forældrehandleplaner i bred forstand. Jeg ønsker derfor ikke på forhånd at fravælge den ene type anbringelse, men hvis undersøgelsens resultater peger på, at forskellen på de to typer anbringelser synes at have en betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne i praksis, må jeg tage mit valg op til revision. Indtil da, refererer jeg i resten af opgaven til den samlede betegnelse "anbringelser", som dermed dækker over både frivillige - og tvangsmæssige anbringelser.

Med problemformuleringen fastsat, vil jeg i næste afsnit beskrive, hvordan min undersøgelse gribes an.

1.3.1 Operationalisering af undersøgelsen

Problemformuleringen søges besvaret gennem en kvalitativ undersøgelse, baseret på kvalitative interviews, hvor jeg i analysen går induktivt til værks med inspiration fra de overordnede principper i Grounded Theory. Det betyder, at jeg vægter empirien før teorien og derfor ikke på forhånd opstiller hypoteser og definerer teorier som rammesætning for dataindsamlingen og analysen (Olesen & Monrad, 2018: 19; Charmaz, 2016: 176).

Denne tilgang har jeg valgt, fordi jeg undersøger et relativt uudforsket felt³, og fordi jeg ønsker at give plads til at følge de spor og emner, som undervejs bliver synlige gennem dataindsamlingen. På den måde kan jeg være åben over for forskellige tolkningsmuligheder af informanternes udsagn og den overordnede idé med tilgangen er, at "*vejen må findes, mens man går på den*" (Olesen & Carlsen, 2018: 180). Grounded Theory princippernes betydning for analysen uddybes i kapitel 2, hvor jeg som en del af de videnskabsteoretiske overvejelser konkretiserer betydningen af en Grounded Theory-inspireret tilgang til undersøgelsen.

³ Der findes naturligvis omfattende forskning og undersøgelser om anbringelsesområdet generelt. Når jeg hævder at undersøge et relativt uudforsket felt, hænger det sammen med, at jeg har et specifikt fokus på prioritering af forældrehandleplanerne, og derfor i min litteratursøgning alene har søgt efter forskning, der relaterer sig til dette (med udgangspunkt i begge begreber: forældrehandleplan og særskilt handleplan). Søgningen har ikke givet resultater i de danske forskningsdatabaser, og ej heller når jeg søger i de udenlandske forskningsdatabaser, hvor jeg har taget udgangspunkt i den engelske betegnelse "restoration plan". Jeg vover på den baggrund at konkludere, at prioritering af forældrehandleplaner er et relativt uudforsket felt.

Den empiriske vinkel bliver at undersøge praksisfeltet i nogle af de kommuner, hvor man aktuelt prioriterer at udarbejde forældrehandleplaner. Denne vinkel har jeg valgt, fordi jeg forventer, at de socialrådgivere, som i praksis reelt prioriterer at udarbejde forældrehandleplaner, bedst kan give mig svar på, hvad der skal til for, at man får det gjort.

Inden jeg fortsætter med beskrivelsen af mine videnskabsteoretiske - og metodiske valg, følger i det næste afsnit en kort læsevejledning, der gennemgår specialets opbygning.

1.4 Læsevejledning

Specialet er i **kapitel 1** indledt med en beskrivelse af min motivation for at undersøge specialets problemfelt og munder ud i en konkret problemformulering.

Undersøgelsen tager bl.a. afsæt i min forforståelse, der uddybes i **kapitel 2**, hvor også det videnskabsteoretiske afsæt for specialet beskrives.

I **kapitel 3** beskrives specialets metode, herunder bl.a. det konkrete valg af informanter samt mine forberedelser til de kvalitative interviews.

Herefter følger en beskrivelse af min analysestrategi i **kapitel 4**, i hvilken jeg redegør for analysens sigte samt hvordan jeg skaber mening i datamaterialet.

Kapitel 5 indeholder selve analysen. Kapitlet indledes med en præsentation af informanterne, og efterfølges af en fortolkning af informanternes udsagn i forhold til de tre arbejdsspørgsmål.

I **kapitel 6** diskuteres de valgte teoretiske perspektiver på de empiriske fund. Analysen og de teoretiske perspektiver fører til konklusionen i **kapitel 7**, hvor problemformuleringen søges besvaret.

Specialet perspektiveres i **kapitel 8** og afslutningsvist diskuteres specialets gyldighed i **kapitel 9**.

Kapitel 2 – Videnskabsteoretiske overvejelser

I dette kapitel vil jeg udfolde mine overvejelser om det videnskabsteoretiske afsæt for specialet, og dermed kortlægge de grundlæggende anskuelser, der er styrende for min undersøgelse. Dette først og fremmest gennem en redegørelse for mit valg af forskningstype, som fremgår nedenfor.

2.1 Forskningstype

Med specialets handlingsrettede problemformulering ("*hvordan kan forældrehandleplanerne blive en prioriteret del af sagsbehandlingen under et anbringelsesforløb?*") kan man argumentere for, at specialet har et lærings- og forandringsærinde i forhold til udvikling af fremadrettet praksis. Det peger i retning af den handlingsrettede forskningstype som udgangspunkt for min undersøgelse.

Launsø og Rieper (2005) skriver om den handlingsrettede forskningstype: "*I den handlingsrettede forskning er der i selve forskningsprocessen indbygget et lærings- og forandringsmoment, dvs. sigtet med de undersøgelser, der laves, er at igangsætte læringsprocesser i sociale systemer*" (Launsø & Rieper, 2005: 31). Min problemformulering lægger indirekte op til igangsættelse af en læringsproces i praksis, fordi mit ærinde er, at forældrehandleplanerne prioriteres i højere grad end statistikken aktuelt viser. Samtidig præciserer Launsø & Rieper, at en forudsætning for at kunne igangsætte en læringsproces bl.a. er, at der allerede eksisterer viden om forskningsfeltet. Dvs. undersøgelser, der er af enten beskrivende, forklarende eller forstående karakter (Launsø & Rieper, 2005: 31).

Netop pointen omkring forudgående viden er grobund for valget af forskningstype i dette speciale. Fordi det konkrete arbejde med forældrehandleplanerne ikke tidligere synes at være undersøgt, ønsker jeg i realiteten at *forstå* mit forskningsfelt, før jeg kan svare på, hvordan socialrådgivernes praksis kan forandres. Jeg kunne også have valgt en beskrivende eller forklarende forskningstype som tilgang til generering af forudgående viden, men jeg vurderer i dette tilfælde, at hverken statistiske beskrivelser eller forklaringer af årsags-virkningssammenhænge vil give mig tilstrækkelig bredde på min afdækning af viden om forskningsfeltet.

Derfor bygges specialet op om den forstående forskningstype, der ifølge Launsø & Rieper er kendetegnet ved, at man undersøger et fænomen ud fra den udforskedes perspektiv. Man leder

så at sige efter de meninger, motiver og intentioner som ligger bag den udforskedes konkrete handlinger (Launsø & Rieper, 2005: 22), hvilket uddybes i den nedenstående fremstilling af grundtanken i hermeneutisk fortolkning.

2.1.1 Hermeneutisk fortolkning

Specialet tager med det forstående sigte afsæt i den hermeneutiske forskningstradition, hvor formålet ifølge Juul & Pedersen (2012) er, *"at indleve sig i og komme til forståelse af andre subjekters meninger og af den intentionalitet, som mennesker handler ud fra"* (Juul & Pedersen, 2012: 75).

Dvs., at min forskningsproces handler om at fortolke og forstå et fænomen (her: arbejdet med forældrehandleplanerne) ud fra den kontekst, fænomenet naturligt optræder i (Juul og Pedersen, 2012: 128). I forhold til forældrehandleplanerne vil den naturlige kontekst være det sociale arbejdes praksis, fordi både ledere og socialrådgivere ideelt set kommer i berøring med forældrehandleplaner, hver gang der træffes afgørelse om en anbringelse. Derfor er det oplagt at opstille et forskningsdesign, der giver mulighed for inddragelse af praksisfeltets perspektiver.

Specifikt knyttes min videnskabsteoretiske position til den "filosofiske hermeneutik", som er udviklet af Martin Heidegger og Hans-Georg Gadamer (Juul & Pedersen, 2012: 121). Grunden til, at jeg anlægger dette perspektiv er, at Heidegger og Gadamer begge lægger vægt på forskeren som ikke-neutral i den forstand, at forskerens fordomme og forforståelse altid vil indgå i undersøgelsesprocessen, uanset om det er hensigten eller ej. Det betyder, at fordommene eller forforståelsen udgør en forståelseshorisont, som indbefatter alt det, man kan se fra sin position. For Gadamer er der ikke fare for, at fordommene gør forskeren "biased", idet han ser fordommene som produktive for erkendelsen. Hvis ikke man bringer sine fordomme i spil, mener Gadamer, at det er umuligt at stille relevante spørgsmål, ligesom det er umuligt at erkende dét, der er (Juul & Pedersen, 2012: 122).

Idet jeg både har praksiserfaring på området samt teoretisk forhåndsviden, kan jeg selvsagt ikke karakteriseres som værende neutral i min tilgang til undersøgelsen, idet jeg allerede er en del af den verden, jeg vil undersøge. Ifølge Juul & Pedersen kræver dette, at man *"anstrenger sig for at*

reflektere over sine fordomme og expliciterer dem, ligesom det indebærer, at han [forskeren, red.] gør det klart, hvordan fordommene i den konkrete undersøgelse udfordres og sættes i spil med nye erfaringer” (Juul & Pedersen, 2012: 129). Refleksionerne over min forforståelse, samt hvordan denne sættes i spil i forhold til specialet, expliciteres i afsnit 2.1.2.

Ifølge Juul & Pedersen pointerer Gadamer, at ikke alle forforståelser eller fordomme bør bevares men derimod, at nogle bør forkastes i mødet med andre erfaringer (Juul & Pedersen, 2012: 124-125). Mødet mellem forforståelser betegnes af Gadamer som ”applikation” eller anvendelse, og resultatet af mødet er en proces, hvor horisonter smelter sammen – deraf begrebet horisontsammensmeltning. Dvs. at de forskellige horisonter indgår i en såkaldt ”ægte samtale” med hinanden og efterfølgende måske forandrer sig (Juul & Pedersen, 2012: 125).

Jeg er i denne sammenhæng særligt opmærksom på min forforståelse i mødet med informanterne, fordi jeg på baggrund af min praksiserfaring kan havne i en forudindtaget konsensus mellem informanterne og jeg selv. I givet fald vil der ikke være tale om en udfordring af min forforståelse, hvorved muligheden for horisontsammensmeltning udebliver. Min opmærksomhed på dette punkt uddybes i afsnit 2.2: ”Praksisforskning”.

I og med at min undersøgelse kommer til at veksle mellem min forforståelse og de nye erfaringer fra virkeligheden, rammesættes den metodologiske del af specialet ud fra den hermeneutiske cirkel, der bl.a. beskrives af Kvale & Brinkmann (2009). Princippet bag den hermeneutiske cirkel er *”en kontinuerlig frem- og tilbagegående proces mellem dele og helhed”* (Kvale & Brinkmann, 2009: 233), hvor man fortolker en helheds dele ved at sætte delene i relation til helheden og omvendt, indtil man når frem til en fortolkning, der er uden logiske modsigelser (Kvale & Brinkmann, 2009: 233). I forhold til specialet betyder den cirkulære proces blandt andet, at jeg bringer min forforståelse i spil i forhold til empirien, og erkendelsen skabes derved ud fra det, Juul & Pedersen beskriver som *”et samarbejde mellem forskeren og materialet”* (Juul & Pedersen: 2012: 133). Den konkrete vekselvirkning mellem specialets dele og helhed uddybes i afsnit 4.3: *”Meningsfortolkning”*.

Min forforståelse ekspliciteres nedenfor og ligeledes redegør jeg for, hvordan forforståelsen sættes i spil og udfordres i mødet med informanterne.

2.1.2 Forforståelse

Indledningsvist redegjorde jeg for specialets problemfelt, som er socialrådgivernes arbejde med forældrehandleplanerne. I dette afsnit ekspliciteres min forforståelse i relation til dette emne, fordi forforståelsen kan have betydning for mit møde med informanterne.

Centralt for min forforståelse er formodningen om, at de kommuner, der i daglig praksis prioriterer at udarbejde forældrehandleplaner, ser handleplanerne som forudsætningen for et målrettet arbejde med forældrene til de anbragte børn. Dvs. forudsætningen for at kunne foretage en objektiv og saglig progressionsmåling af forældrenes adfærd, hvilket igen er en forudsætning for at kunne forholde sig til samvær og evt. hjemgivelse.

Derudover bygger min forforståelse på en formodning om, at de socialrådgivere og ledere, der prioriterer forældrehandleplanerne, i udgangspunktet forholder sig positivt til den tidligere omtalte objektrelationsteoretiske præmis i den danske lovgivning om, at der bør arbejdes på en kontinuerlig relation mellem forældre og de anbragte børn.

Begge dele af min forforståelse bringes i spil i mødet med informanterne, når jeg i de kvalitative interviews stiller spørgsmål, der relaterer til de beskrevne formodninger. Samtidig har jeg dog også for øje, at jeg, som nævnt, undersøger et fænomen, der vurderes at være relativt uudforsket, hvorfor jeg ikke på forhånd kan afgøre, hvilke temaer eller teoretiske perspektiver, der er relevante at fokusere undersøgelsen omkring. Jeg har derfor forforståelsen som en indledende, styrende interesse i undersøgelsen, men er også indstillet på at forfølge evt. andre spor, som kan vise sig undervejs i processen.

Min forforståelse udspringer dels af en teoretisk forhåndsviden men også af praktisk forhåndsviden, idet jeg gennem 12 år har arbejdet som socialrådgiver på området for udsatte børn og unge, herunder også anbringelsesområdet. I det følgende afsnit beskriver jeg den betydning det kan have, at man har erfaringsmæssig indsigt i det praksisfelt, man undersøger.

2.2 Praksisforskning

Selvom jeg ikke er ansat i den praksis, jeg undersøger, vil jeg alligevel betegne min undersøgelse som en form for "praksisforskning", fordi jeg har et indgående kendskab til praksisfeltet. Jeg kender hverdags sproget og jargonen på socialrådgivergangen. Jeg kender den direkte kontakt med borgerne. Og jeg kender de institutionelle betingelser for socialt arbejdes praksis. Alt i alt altså en bred fornemmelse af, hvad det er for en kontekst, jeg bevæger mig ind i, når jeg undersøger forholdene omkring forældrehandleplaner.

Der findes i metodelitteraturen flere bud på, hvad praksisforskning indebærer og hvilke fordele og ulemper, der kan være forbundet med det. Knud Ramian (2003) definerer praksisforskning som "*praktikere, der forsker i praksis*" (Ramian, 2003: 5), hvilket netop er mit udgangspunkt. Godt nok arbejder jeg ikke længere i praksisfeltet, men jeg har stadig min "insider viden" med mig, hvilket Ramian ser som en af de særlige muligheder ved praksisforskning (Ramian, 2003: 5).

Mulighederne ved "insider forskning" består, ifølge Ramian, i, at man har forholdsvist let ved at få adgang til praksisfeltet, hvilket gør afstanden mellem forskning og praksis kort. Praksisforskeren kan som insider stille spørgsmål, der rammer ned i det, der har betydning for praksis, hvilket giver gode muligheder for at lave undersøgelser, der opfattes som relevante af modtagerne (Ramian, 2003: 7-8).

Omvendt påpeger Ramian, at man også kan være for tæt på sit forskningsfelt, hvorved man "ikke kan se skoven for bare træer" (Ramian, 2003: 8). Med dette menes, at man kan stirre sig blind på sin egen sandhed, og at det derfor kan være svært at få stillet uddybende og kritiske spørgsmål (Ramian, 2003: 8).

Der er således grobund for en dobbelt opmærksomhed i min undersøgelsesproces, fordi jeg udover forforståelsen generelt har en bred viden om praksisfeltet. For at undgå indforståede og unuancerede fortolkninger, kræver det således, at jeg forholder mig løbende til min egen rolle når jeg undersøger praksis.

Med den overordnede ramme for undersøgelsen præciseret, tilføjer jeg endnu et abstraktionsniveau til mine videnskabsteoretiske overvejelser. For ud over at bygge specialet på de hermeneutiske fortolkningsprincipper, med udgangspunkt i den indbyggede forforståelse, henter min undersøgelse også inspiration fra Grounded Theory-tilgangen. Dette uddybes nedenfor.

2.3 En Grounded Theory-inspireret tilgang

I operationaliseringen af undersøgelsen beskrev jeg, at jeg lader min undersøgelse inspirere af principperne i Grounded Theory-tilgangen. I dette afsnit konkretiserer jeg, hvad denne tilgang indebærer, og derudover begrundes jeg, hvorfor specialet er Grounded Theory-inspireret.

Grounded Theory beskrives af Boolsen (2010) som *"en kvalitativ forskningsmetodik, der omfatter enkle systematiske kode- og analyseteknikker"* (Boolsen, 2010: 207). Ifølge Boolsen kan Grounded Theory tillægges flere betydninger, men da navnet oprindeligt blev formuleret af Barney Glaser og Anselm Strauss i 1967, handlede det om, hvordan man kunne formulere en teori eller dele af en teori efterhånden som analyseprocessen skred frem (Boolsen: 2010: 207). Olesen & Carlsen (2018) beskriver, at tilgangen siden er videreudviklet af Anselm Strauss og Juliet Corbin, og at Grounded Theory i dag beskrives både som *"metode, metodologisk tilgang, forskningsperspektiv og teori"* (Olesen & Carlsen, 2018: 178). Olesen & Carlsen beskriver endvidere, at det centrale princip ved Grounded Theory er, at empirien er bestemmende for analysens fokus og retning, hvilket giver *"mulighed for at udvikle og formulere viden, nye begreber og evt. teori, der er funderet i data"* (Olesen & Carlsen, 2018: 178). Det betyder, at man på baggrund af sine indsamlede data definerer, hvad man vil have fokus på, og empirien er ligeledes medbestemmende for, hvilke data, man yderligere vil indsamle. Altså kan en undersøgelse starte ét sted og udvikle sig videre til noget andet, alt efter kodeprocessernes udfald (Olesen & Carlsen, 2018: 178).

Når jeg vælger at lade specialet *inspirere* af Grounded Theory principperne, hænger det sammen med, at jeg ikke følger metoden fuldt ud. Dette skyldes bl.a., at jeg ikke er så *"forudsætningsløs"* i forhold til forskningsfeltet, som metoden ifølge Olesen & Carlsen (2018) lægger op til (Olesen & Carlsen, 2018: 178). Udover de beskrevne, teoretiske perspektiver i specialets indledende afsnit, har jeg, som nævnt, en bred praksisviden om feltet, der stammer fra 12 års erfaring som

socialrådgiver. Jeg kan derfor ikke komme udenom, at jeg bringer en forforståelse og et praksiskendskab med ind i undersøgelsen, hvilket kan have betydning for både dataindsamling, analyse og fortolkning, jf. de to forrige afsnit.

Derudover er jeg i specialet begrænset af tid, hvormed jeg ikke kan lade empirien sætte kursen i så stort og åbent et omfang, som man ville gøre i en "ren" Grounded Theory-tilgang. Jeg har på forhånd udvalgt mine informanter, både i antal og sammensætning, hvorfor jeg er forholdsvist statisk i min dataindsamlingsproces. Havde jeg fulgt Glasers opfattelse af data i Grounded Theory tilgangen (ud fra Olesen & Carlsens beskrivelse), havde jeg fx været åben over for at anvende både kvantitative og kvalitative data, som ville blive udvalgt løbende i stedet for at være fastlagt på forhånd. Dette fordi man i Grounded Theory undersøgelser, ifølge Olesen & Carlsen, ikke på forhånd kan vide, "*hvor meget data, der skal indhentes, eller fra hvor mange og hvilke informanter*" (Olesen og Carlsen, 2018: 179). Dette afhænger af udfaldet af de foreløbige analyser (Olesen og Carlsen, 2018: 179).

Jeg ser alligevel Grounded Theory som en oplagt inspirationsmulighed for min undersøgelse, da jeg ønsker at forholde mig så åbent som muligt til problemfeltet, i og med, at der som nævnt ikke findes megen forskning om dette specifikke fokuspunkt. Derfor vil jeg så vidt muligt lade empirien danne grundlag for specialets fokus og retning og samtidig være opmærksom på, hvordan min forforståelse kommer i spil undervejs og evt. påvirker undersøgelsesprocessen.

Samlet set placerer specialet sig altså i den hermeneutiske forskningstradition, hvor jeg undersøger, hvad der giver mening for informanterne. Og derudover lader jeg mig inspirere af Grounded Theory tilgangen, hvormed jeg afventer inddragelsen af de teoretiske perspektiver, til empirien er bearbejdet og fortolket.

Herefter følger kapitel 3, hvor jeg redegør for mit metodevalg samt udførelsen af dataindsamlingen.

Kapitel 3 - Metode

Specialets position i det hermeneutiske forskningsfelt, kombineret med mit ærinde om at inddrage praksisfeltets perspektiver i analysen, gør det oplagt at basere dataindsamlingen på kvalitativ forskningsmetode (Juul & Pedersen, 2012: 131). Jeg vælger derfor at foretage kvalitative forskningsinterviews med udvalgte informanter (se afsnit 3.2.1), ud fra det Kvale (1997) betegner som "intersubjektiv interaktion". Det vil sige, at forskningsinterviewet udformes som en særlig form for samtale, hvor der er fokus på interviewpersonens livsverden ud fra vedkommendes eget perspektiv (Kvale, 1997: 38).

3.1 Forberedelse af interviews

Som forberedelse til interviewsituationen, har jeg taget udgangspunkt i dele af Kvalets (1997) forslag til indramning af interviewet, hvilket fremgår af de følgende afsnit.

3.1.1 Udvalgelse af informanter

Som beskrevet i problemformuleringen har jeg truffet et empirisk valg der indebærer, at jeg skal finde mine informanter i kommuner, hvor socialrådgiverne i daglig praksis prioriterer at udarbejde forældrehandleplanerne.

Med den indledende statistik in mente der viser, at udarbejdelsen af forældrehandleplaner generelt er nedprioriteret, kan det forekomme at være en uoverskuelig opgave at finde de disse kommuner. Men på baggrund af viden fra mit praktikforløb i Socialstyrelsen, er det alligevel lykkedes mig at finde frem til tre kommuner, hvor man, efter medarbejdernes egne udsagn, stort set altid prioriterer at udarbejde forældrehandleplaner. Jeg har derfor taget kontakt til ledelsen i de tre kommuner, som alle har sagt ja til at deltage i min dataindsamling. I hver af de tre kommuner har jeg fået mulighed for at interviewe en leder fra børne- og ungeforvaltningen samt to socialrådgivere, hvilket bringer mig op på alt i alt ni informanter.

Jeg har bevidst valgt at foretage interviewene ét ad gangen, i modsætning til fx at lave fokusgruppeinterview. Dette har jeg valgt, da jeg gennemfører interviewene alene, og ikke har tilstrækkelig interviewrutine til både at styre interviewsituationen og samtidig observere og reflektere over, hvad der foregår i situationen og mellem informanterne.

I det følgende afsnit fremgår mine forberedelser til selve interviewsituationen, hvor jeg som en tjekliste eller huskeliste til selve interviewet har valgt at udarbejde en interviewguide til henholdsvis socialrådgiverne og lederne.

3.1.2 Interviewguide

Ifølge Steinar Kvale (1997) iscenesættes et kvalitativt interview bedst gennem en interviewguide, der angiver interviewets emner, samt rækkefølgen af temaer og tilhørende spørgsmål. Guiden kan enten være designet, så den er strengt forudbestemt og dermed bindende, eller som en semistruktureret plan, der indeholder en skitse over de emner, man ønsker at afdække (Kvale, 1997: 133). I dette tilfælde vurderer jeg, at det vil give god mening at foretage et semistruktureret interview, så jeg i tråd med mit valg om en Grounded Theory-inspireret tilgang til undersøgelsen, har mulighed for at stille opfølgende og uddybende spørgsmål til informanterne.

Interviewguiden er opdelt i 2 separate guides, hvor den ene er målrettet socialrådgiverne og den anden er målrettet lederne (se bilag 1 og 2). Ligheden mellem de to guides er, at de er strukturerede omkring de tre arbejdsspørgsmål, som med udgangspunkt i min forforståelse er omformet til interviewspørgsmål. Forskellen på de to guides består i, at spørgsmålene til lederne har en større betoning af ledelsesmæssige vinkler på problemfeltet. Spørgsmålene i de to interviewguides kommer til at fungere som ledetråde, der danner en form for tjekliste, som jeg løbende kan orientere mig i, efterhånden som interviewene skrider frem.

Når dataindsamlingen er gennemført, følger en bearbejdningsproces af de indsamlede data. Denne proces beskrives i næste afsnit.

3.4 Databearbejdning

Alle interviews bliver lydoptaget, og optagelserne danner efterfølgende grundlag for en databearbejdningsproces, hvor talesproget gennem transskribering omsættes til skriftsprog. Kvale & Brinkmann (2009) påpeger en række opmærksomhedspunkter ved denne fremgangsmåde, fordi der er væsentlige forskelle mellem de to datatyper, hvormed faktorer fra den oprindelige kontekst kan gå tabt i processen (Kvale & Brinkmann, 2009: 199-200).

Det skyldes bl.a., at der til det talte sprog og den skrevne tekst hører forskellige sprogpil. Dvs. at faktorer som kropssprog, kropsholdning og gestik mistes, når interviewet lydoptages og informanternes fysiske tilstedeværelse ikke længere gør sig gældende. Når lydoptagelsen gennem transskriberingen skifter form, medfører det ligeledes, at stemmeleje, intonationer og åndedræt går tabt (Kvale & Brinkmann, 2009: 200).

Jeg er opmærksom på disse konsekvenser, men da interviewene indgår i analyseprocessen, finder jeg det alligevel gavnligt at foretage transskriberingerne, fordi de, ifølge Kvale & Brinkmann, kan styrke overblikket over de indsamlede data. Dermed bliver det lettere tilgængeligt at gennemskue eventuelle mønstre og/eller modsigelser i informanternes udsagn (Kvale & Brinkmann, 2009: 202). Brinkmann & Tanggaard (2010) gør endvidere opmærksom på, at man bør forholde sig til, hvordan man udfører sine transskriberinger i forhold til, hvad der medtages og hvad der udelades af informanternes udtalelser (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 43). Ifølge Brinkmann og Tanggaard er det nogle gange vigtigt, at alle detaljer medtages i transskriberingerne og andre gange mindre vigtigt. Jeg har i specialet valgt en simpel strategi for transskriberingerne, hvor jeg udelader ord som fx "øh" eller andre pause-ord. Dette har jeg valgt, fordi jeg ikke forholder mig til den eventuelle betydning af pause-ordene i analysen, men derimod alene har fokus på meningsindholdet i informanternes udsagn.

I det følgende kapitel beskriver jeg min analysestrategi. Først gennem en beskrivelse af analysens sigte og dernæst gennem en beskrivelse af, hvordan de transskriberede interviews tillægges mening og fortolkes.

Kapitel 4 – Analysestrategi

4.1 Analysens sigte

Ifølge Olesen (2018) handler udformningen af en analysestrategi om, at man efter indsamling af data og efterfølgende databearbejdning forholder sig til, hvordan man vil bearbejde sine data, så de bibringer den ønskede type viden (Olesen, 2018: 146). Det vil sige, at der skal træffes et valg om, *"hvordan analyseprocessen i den givne sammenhæng skal gribes an med henblik på at besvare de stillede forskningsspørgsmål"* (Olesen, 2018: 146). Planen afhænger af, hvad formålet

med analysen er, men grundlæggende handler det om at konkretisere forholdet mellem teori og empiri i forhold til analyseprocessen (Olesen, 2018: 150).

Olesen beskriver i den sammenhæng fire grundlæggende former for analysestrategier, men påpeger dog, at de sjældent findes i entydige udgaver i praksis:

1. Ateoretiske/deskriptive strategier, hvor man alene forholder sig til empiri
2. Teorifortolkende strategier, hvilket vil sige, at data fortolkes på baggrund af en teoretisk ramme
3. Teorigenererende strategier, hvor man gennem kodning og analyse af empirien danner ny teori
4. Teoritestende strategier, hvor man tester sin empiri op mod eksisterende teori

(Olesen, 2018: 151-152).

Specialet placerer sig overvejende i den tredje kategori, idet jeg som tidligere beskrevet lader min analysestrategi inspirere af principperne i Grounded Theory, og dermed ikke forholder mig til de teoretiske perspektiver, før datamaterialet er bearbejdet og fortolket. Der vil dog ikke være tale om udvikling af ny teori, men snarere en indkredsning af, hvilke i forvejen eksisterende teoretiske perspektiver, informanternes udsagn kan diskuteres ud fra – og som ad den vej kan frembringe ny viden som inspirationskilde for nuværende praksis.

Med analysens sigte præciseret, vil jeg i det følgende afsnit beskrive, hvordan jeg vil skabe mening og overblik over datamaterialet.

4.2 Meningskondensering

Arbejder man ud fra principperne i Grounded Theory, vil man ifølge Brinkmann og Tanggaard (2010) ofte vælge at kode sine data, for at skabe overblik over materialet. Arbejder man hermeneutisk, er det gængs procedure at foretage en meningskondensering, hvor større mængder tekst oversættes til mindre meningsenheder (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 47).

Min opfattelse af disse processer er, at det i bund og grund er to sider af samme sag. Det handler om at sætte sine data i system, så man får overblik over indholdet. Jeg vælger i dette tilfælde at systematisere mine data ud fra Kvale & Brinkmanns (2009) meningskondenseringsproces, fordi jeg skal have overblikket over ni interviews, der er transskriberede i deres fulde længde. Det samlede omfang af transskriberingerne er ca. 100 siders tekst, og jeg vurderer derfor, at det vil være for omfattende en proces at gennemføre de omhyggelige Grounded Theory kodeprocesser, som Olesen & Carlsen (2018) beskriver i deres gennemgang af både Glaser og Strauss' samt Strauss og Corbins kodningstilgang (Olesen & Carlsen, 2018: 179).

Meningskondenseringsprocessen forekommer knapt så omfattende, og går ifølge Kvale & Brinkmann (2009) ud på at sammenfatte informanternes udsagn til kortere formuleringer, hvor hovedbetydningen af det, de har sagt, omformuleres til få ord (Kvale & Brinkmann, 2009: 227). Tabellen nedenfor viser et lille uddrag af, hvordan jeg har arbejdet med at tematisere informanternes udsagn.

Uddrag af meningskondensering:

Citat	Centralt tema
<i>"Og det sagde de her forældre også dengang jeg overtog sagen, det er alligevel 3 år siden eller sådan noget. Og der sagde de også, jamen vi ved faktisk slet ikke hvorfor hun er anbragt. Nå, okay, så jeg tror også at denne her forældrehandleplan hjælper faktisk også til at sige, jamen okay, altså det er det vi kan og det her vi ikke kan. Og det derfor vores barn er anbragt"</i> (Karen, socialrådgiver, kommune A).	Forældrehandleplanen bidrager til tydelighed for forældrene
<i>"Det bliver meget konkret, og det siger hun faktisk i dag, at det giver hende blod på tanden at der nogle, der tror på hende, og at der er nogen der egentligt gerne vil arbejde med [...]. Det, at du italesætter hver gang, ud fra den her handleplan, og at vi sammen kan blive enige om, hvad er det der skal til, før næste skridt. Det er også det der gør, at selvom der er nogle dage, jeg ikke har lyst til at stå op, så gør jeg det, fordi jeg har et mål, som måske er langt ude i fremtiden, og det er at få min pige hjem"</i> (Camilla, socialrådgiver, kommune C)	Forældrehandleplanen bidrager til følelsen af samarbejde

<p><i>"Da jeg starter, så er det ikke et primært fokus vi har, vi ved godt at vi skal lave det, men det er noget af det, det er ikke første prioritet, når man laver en anbringelse. Det var ikke noget vi var ret bevidste om at skulle gøre. Hvor det nu er med på vores tjekliste – det er noget af det aller vigtigste, vi skal forholde os til"</i> (Christine, socialrådgiver, kommune C)</p>	<p>Ledelsen har betydning for prioriteringen af Forældrehandleplanerne</p>
---	--

Tabel 3: uddrag af meningskondensering, baseret på Kvale & Brinkmann's meningskondenseringsproces (Kvale & Brinkmann, 2009: 229)

Som det fremgår af tabel 3, er citaterne omformuleret til kortere sætninger, hvor essensen af citatets indhold er omskrevet til en mere sammenfattende betydning. Denne proces har jeg udført linje for linje i samtlige ni interviews. Hvordan disse betydninger analyseres, fremgår af næste afsnit.

4.3 Meningsfortolkning

Som beskrevet i kapitel 2, har jeg et hermeneutisk udgangspunkt for undersøgelsen af mit problemfelt, hvilket indebærer kontinuerlig bevægelse mellem dele og helhed, som følge af den hermeneutiske cirkel (Kvale & Brinkmann, 2009: 233).

Vekselvirkningen mellem dele og helhed kommer til udtryk gennem hele undersøgelsen, fordi de enkelte dele af undersøgelsen bringes i spil i forhold til andre dele af undersøgelsen men også i forhold til helheden. Fx er min forforståelse kilde til nogle af de spørgsmål, jeg stiller informanterne, og forforståelsen udgør ligeledes en referenceramme for mine fortolkninger i analysen i forhold til, om informanternes udsagn styrker eller svækker mine antagelser.

Selve fortolkningsprocessen fører frem til, hvad der synes at give mening for hver enkelt informant. Jeg undersøger, hvad det er, de lægger vægt på i relation til forældrehandleplanerne, og om der er gennemgående mønstre eller temaer, der træder frem i deres fortællinger. Når jeg efterfølgende sammenligner temaerne på tværs af de ni interviews, starter en proces, hvor jeg indkredser analysens temaer til nogle få, overordnede hovedtemaer. Denne indkredsning sker ud fra en vurdering af, hvad der har fyldt mest i informanternes fortællinger – hvad har samlet set

været vigtigst for dem at formidle? Hovedtemaerne repræsenterer på denne måde den empiriske helhed, som derefter danner baggrund for specialets teoretiske diskussion.

I analyseafsnittet nedenfor formidler jeg alene de tematiske fund, idet jeg, grundet den induktive, Grounded Theory-inspirerede tilgang, venter med at koble de teoretiske perspektiver på empirien, til analysen er gennemført. De teoretiske perspektiver på temaerne er således adskilt fra analysen og samlet i kapitel 6.

Kapitel 5 - Analyse af informanternes udsagn

Analysekapitlet indledes med præsentation af informanterne og herefter formidles selve analysen. Analysen er efter præsentationen af informanterne opdelt i tre afsnit, svarende til de tre arbejdsspørgsmål. Jeg lægger i analysen vægt på at formidle de gennemgående temaer bag informanternes fortællinger, men fremhæver også, hvis nogle af udsagnene skiller sig ud, fordi det kan bidrage med nuancer til det samlede indtryk af, hvad informanterne er optagede af.

5.2 Præsentation af informanterne

Som beskrevet i afsnit 3.1.1 ("Udvælgelse af informanter") har jeg udvalgt mine informanter ud fra et ønske om at interviewe socialrådgivere og ledere, som i daglig praksis prioriterer at udarbejde forældrehandleplanerne. Mit valg om at interviewe både socialrådgivere og ledere hænger sammen med et ønske om at opnå så bred en forståelse af feltet som muligt.

Jeg har således udvalgt informanterne ud fra et specifikt kriterium (om de arbejder med forældrehandleplanerne eller ej) og har dermed ikke været optaget af, hvorvidt informanterne udgør et repræsentativt udsnit i forhold til fx landsdel, kommunestørrelse, køn, alder, uddannelsesbaggrund, anciennitet eller andre faktorer. Dette er et bevidst fravalg, idet jeg som nævnt er interesseret i fortællinger fra praksis, hvor man prioriterer forældrehandleplanerne – hvor eller hvem end, fortællingerne måtte komme fra.

Selvom jeg ikke er optaget af de repræsentative faktorer, har jeg alligevel valgt at anføre informanternes anciennitet i præsentationen nedenfor. Dette for at legitimere, at informanterne

reelt har erfaringer på området, og ikke er nyuddannede, der måske endnu ikke har arbejdet med en konkret forældrehandleplan.

Nedenfor præsenteres både kommuner og informanter i anonymiseret form, hvilket vil sige, at kommunerne omtales som kommune A, B og C ligesom informanternes navne er opdigtede.

Kommune A's børne- og ungeforvaltning er organiseret i 3 teams og har ca. 30 medarbejdere.

Informanterne fra kommune A er følgende:

- Karen, socialrådgiver, 5 års erfaring
- Maria, socialrådgiver, 5,5 års erfaring
- Lisbeth, leder, 4 års erfaring som leder, i alt 11 års erfaring på området

Kommune B's børne- og ungeforvaltning er organiseret i 3 teams, og har ca. 30 medarbejdere.

Informanterne fra kommune B er følgende:

- Anne, socialrådgiver, 9 års erfaring
- Pernille, socialrådgiver, 9 års erfaring
- Majken, leder, 18 års erfaring

Kommune C's børne- og ungeforvaltning er organiseret i 9 teams og har ca. 70 medarbejdere.

Informanterne fra kommune C er følgende:

- Christine, socialrådgiver, 3,5 års erfaring
- Camilla, socialrådgiver, 6,5 års erfaring
- Lotte: leder, 5 års erfaring som leder, i alt 8 års erfaring på området

Informanterne er ved interviewets start præsenteret for specialets fokus i forholdsvis kortfattet form, for så vidt muligt at undgå at påvirke deres holdninger og fortællinger. Derefter har informanterne beskrevet konteksten for deres arbejde, dvs. organisering, anciennitet og arbejdsområde, hvorefter interviewene har været centreret omkring informanternes konkrete praksis med de særskilte handleplaner samt baggrunden herfor.

I de følgende tre afsnit formidles analysen af datamaterialet, og den første del af analysen vedrører det første arbejdsspørgsmål: ”Hvordan arbejder socialrådgiverne aktuelt med forældrehandleplanerne?”.

5.2 Hvordan arbejder socialrådgiverne aktuelt med forældrehandleplanerne?

Det første arbejdsspørgsmål relaterer sig til informanternes konkrete praksis med forældrehandleplanerne. Under interviewet har jeg stillet spørgsmål, der har givet informanterne mulighed for at fortælle detaljeret om, hvordan arbejdet reelt foregår, og hvad de lægger vægt på, når de udarbejder forældrehandleplanerne (jf. interviewguides i bilag 1 og 2).

Som en illustrativ indledning til afsnittet, gives et konkret eksempel på en anbringelsessag fra én af kommunerne, hvor der er blevet udarbejdet en forældrehandleplan til forældrene. Eksemplet har til formål at vise, at forældrehandleplanerne anvendes i praksis hos specialiets informanter, uanset hvor alvorlige problemstillinger, der er tale om:

”Vi har en familie med - hvad er der - 5 børn. Den ene er netværksanbragt, hun er blevet seksuelt misbrugt af far. Hun er netværksanbragt her, og så er der jo 4 andre børn man har været bekymret for. Altså i forhold til seksuelt misbrug, men også dels i forhold til omsorgssvigt generelt. Det har bare set træls ud. 4 børn er blevet anbragt på en døgninstitution. Det gik så ad Pommern til, så havde de det dårligt dér. Spørgsmålet var bare, hvor de skulle have det dårligt henne, snart. Og de ville hjem, de børn, og det ville forældrene i øvrigt også. Der var så meget modstand – de var også tvangsanbragt. Og der lavede man forældrehandleplaner, forældreindsats, og sørgede for i en periode [...], at de der børn var hjemme hver 2. dag, og hver gang de var hjemme i det der samvær – det var egentligt ikke fordi det hed støttet samvær, men der var bare altid den behandler, der arbejdede med forældrene – var bare til stede og arbejdede ind i det samvær. Og de blev hjemgivet sidste sommer, tror jeg. Den store af dem kom på efterskole [...], de to små er hjemme. Og den familiebehandler er stadig derude 2-3 gange om ugen. Men det går fint, og de har indfriet målene i forældrehandleplanen, og børnene – deres trivsel er for øvrigt steget markant” (Lisbeth, leder, kommune A).

Med udgangspunkt i konkrete eksempler, som ovenfor, har informanterne beskrevet, hvordan forældrehandleplanerne fungerer, og hvad der lægges vægt på under udarbejdelsen af dem. På baggrund af disse beskrivelser har jeg identificeret i alt syv temaer der relaterer sig til, hvad informanterne lægger vægt på i det konkrete arbejde med forældrehandleplanerne.

De syv temaer er: **1) enkelhed**, som handler om selve opbygningen af handleplanen, **2) gennemsigthed**, der omhandler forældrenes mulighed for at gennemskue, hvor handleplanens oplysninger kommer fra, **3) tydelighed**, som relaterer sig til det sproglige indhold af handleplanen, **4) dokumentation**, som handler om at dokumentere forældrenes udvikling, **5) inddragelse**, som sikrer, at forældrenes perspektiv indgår i indholdet af handleplanen, **6) retssikkerhed**, i forhold til at værne om forældrenes private forhold og endelig **7) fokus på forandring af forældrenes adfærd**, som henviser til informanternes overordnede fokus i handleplanens mål. Der er blandt informanterne bred enighed om, at disse syv temaer har betydning for forældrenes oplevelse af arbejdet med forældrehandleplanerne.

Efter den korte introduktion de til syv temaer, følger nedenfor en uddybende gennemgang af temaerne, som løbende underbygges af citater fra interviewene.

5.2.1 Enkelhed

Enkelhed handler her om den konkrete udformning af forældrehandleplanen, hvor informanterne giver udtryk for, at planen skal være let at overskue, fordi det er en hjælp for forældrene, at der ikke er for mange ord at forholde sig til. Én af informanterne beskriver den pågældende kommunes skabelon for forældrehandleplaner, hvor af det fremgår, at forældrene skal forholde sig til to, overordnede udviklingsområder:

"Ligesom vi har en skabelon for en handleplan for en anbringelse, så har vi også for en forældrehandleplan. Der er et punkt der hedder noget med familierelationer, og så er der et punkt der hedder noget med udvikling af forældrekompetencer, sådan helt konkret. Hvad er det sådan helt konkret forældrene skal ændre på, og i familierelationer er det sådan lige så meget det her med, hvis der er nogle problematikker i forhold til relationen mellem mor og barn fx, hvad er det så

der skal arbejdes med i den relation, for at den bliver styrket. Så det er sådan de to punkter, der er” (Christine, socialrådgiver, kommune C).

Det går igen hos alle informanterne, at forældrehandleplanerne fremstår enkle og med forholdsvist få mål. Dette ser informanterne som et første skridt i at få forældrene aktiveret i udviklingsprocessen, fordi en overskuelig informationsmængde bidrager til, at flere forældre har overskud til at læse og forholde sig til handleplanen.

5.2.2 Gennemsigtighed

Ud over enkelheden lægger informanterne vægt på gennemsigtighed i forældrehandleplanerne. Med dette menes, at det er vigtigt for informanterne, at forældrene kan gennemskue, hvor de oplysninger, der ligger til grund for målene i handleplanen, kommer fra:

”Jeg tror, jeg er meget specifik, først i forhold til at bruge det der ligger på sagen som jeg ved forældrene har kendskab til [...]. Sådan at de kan se, hvor det er blevet taget fra. Hvem der har skrevet det, hvem der har sagt det. Altså så det er ikke noget vi finder på, det er simpelthen ud fra nogle fagspecifikke personer, der har lavet de her vurderinger. Fordi det er faktisk forældre, der skal sidde og læse noget om dem selv, og så skal de sige ja eller nej til, om de vil arbejde med det. Det er dæleme da svært, hvis de ikke ved, hvor det kommer fra. Hvem har dog sagt det? [...] Så jeg synes ja, kronologien og gennemsigtigheden og ikke for mange ord” (Maria, socialrådgiver, kommune A).

Gennemsigtigheden spores som tema på tværs af informanternes svar, hvilket de sammenfattende begrundes med en vægtning af tillid i samarbejdet mellem dem selv og forældrene. Tillidsperspektivet kan bl.a. udledes af citatet ovenfor, hvor informant beskriver, at det kan det virke negativt på forældrenes engagement i processen, hvis de er skeptiske over, hvor baggrundsoplysningerne kommer fra. Vægtningen af tillid peger ligesom enkelheden i retning af, at det er vigtigt for informanterne, at forældrene engagerer sig i samarbejdet om forældrehandleplanen.

5.2.3 Tydelighed

Derudover vægter informanterne også tydelighed, når de udarbejder en forældrehandleplan. Med tydelighed menes, at handleplanen er konkret og direkte i den måde, målene opstilles på, så forældrene kan forstå indholdet. Vægtningen af tydelighed i forældrehandleplanerne fremgår fx af nedenstående udsagn:

"Jeg tænker, at det som er fordelene ved at lave en forældrehandleplan [...] det er, at det bliver tydeligt for forældrene, hvad er det at vi støtter jer i, og hvad skal I gøre for at leve op til det, og hvem hjælper jer" (Lotte, leder, kommune C).

Citatet om tydelighed uddybes af en anden informant, der giver et konkret eksempel på, hvorfor det er vigtigt at arbejde konkret og tydeligt med forældrene gennem forældrehandleplanen:

"I denne her sag, er det meget vigtigt at vi har et redskab og noget på skrift vi kan trække frem og sige, det er det her, jeg forventer af jer. For at jeg overhovedet kan kigge på en hjemgivelse. Fordi de var sådan meget optaget af, hver anden uge at spørge, kan vi snart få dem (børnene, red.) hjem, og er det nu, og kan vi snart bede om hjemgivelse. Og det var sådan lidt – nu har vi det her redskab, og vi har alle sammen set og hørt det samme. Det står på skrift, og det tager vi op igen om 6 måneder, eller før, hvis det giver mening" (Christine, socialrådgiver, kommune C).

Fælles for disse udsagn er, at der er fokus på at hjælpe forældrene til at forstå, hvad der skal ske og hvad der forventes af dem, hvilket i praksis underbygges af en tydelighed i selve indholdet af forældrehandleplanen.

En mere detaljeret vinkel på tydeligheden fremgår af et udsagn fra en af socialrådgiverne i kommune A. Her beskriver den pågældende socialrådgiver, hvordan handleplanens mål udspecificeres på henholdsvis samtaleplan og observationsplan, hvilket tilvejebringer yderligere et niveau af tydelighed for forældrene:

”Nu kan vi faktisk dokumentere det (udviklingen, red.), fordi vi har en forældrehandleplan, som siger at vi både på samtaleplan og på observationsplan skal kunne se denne her udvikling” (Maria, socialrådgiver, kommune A).

Med mål, der skal opfyldes på både samtaleplan og observationsplan tages der altså her endnu et skridt for at tydeliggøre det fremadrettede forløb for forældrene. Dette i forhold til, at det ikke er nok ”blot” at kunne tale om, at man har ændret eller udviklet sig, og at man forstår, hvorfor man skal udvikle sig på specifikke områder. Først når det også kan observeres i praksis, at forældrene kan omsætte deres forståelse i samspil med barnet, er målet indfriet.

Der ses således en forskel mellem kommunerne i forhold til detaljeringsgraden af de opstillede mål, men de har dog stadig et fælles fokus på, at forældrehandleplanen skal være et værktøj, der konkret og tydeligt indrammer det fremadrettede fokus for forældrene.

Tydelighed er en parameter, der, ligesom enkelhed og gennemsigtighed indikerer, at informanterne ikke bare skriver noget i handleplanen, for at det er skrevet, men at de faktisk går op i, at indholdet skal give mening for forældrene og være noget, de kan forholde sig til.

5.2.4 Dokumentation

Citatet ovenfor fremhæver også et andet nøgleord, som går igen hos informanterne, nemlig dokumentation. Som det ses i citatet, beskriver informanten, hvordan forældrehandleplanen fungerer som et måleredskab i forhold til forældrenes udvikling. Flere af informanterne fortæller i den sammenhæng, at forældrehandleplanen er med til at gøre deres samarbejde med forældrene mere ordentligt, fordi der nu reelt er mulighed for at måle på udviklingen, og ikke mindst tydeliggøre udviklingsprocessen for forældrene.

Informanterne fra kommune B vægter ligeledes dokumentationsperspektivet, fordi det gavner forældrenes fornemmelse for udviklingsprocessen. Men derudover ser informanterne fra kommune B også dokumentationen fra en anden vinkel. Ifølge informanterne bliver der altid udarbejdet forældrehandleplaner – også i de tilfælde, hvor forældrene takker nej. Hvis de takker nej, udarbejdes et udkast, som journaliseres på sagen, og derved kan man i kommunen

dokumentere, at forældrene både har fået tilbudt handleplanen og også har haft mulighed for at blive bekendte med indholdet af den. En af informanterne fortæller i den sammenhæng:

"Vi har også erfaret i nogle sager fra tidligere, hvor der ikke har været en forældrehandleplan, der har forældrene, fx hvis det er blevet en udvalgssag, siddet i udvalget og sagt: jamen vi har aldrig fået tilbudt en forældrehandleplan. Så derfor har vi egentligt besluttet, jamen nu laver vi forældrehandleplaner, det kan godt være forældrene ikke ønsker én, men vi lægger den på sagen [...] Vi er faktisk meget optaget af at dokumentere at - vi har faktisk snakket om det (med forældrene, red.) – de har fået tilbudt det – og det er det her, vi tænker, der skal til" (Majken, leder, kommune B).

Informanterne fra kommune B italesætter som de eneste i undersøgelsen behovet for at kunne dokumentere deres praksis over for de forældre, der takker nej til forældrehandleplanen. I skrivende stund er lederne i kommunen i færd med at afdække, hvorvidt det er lovmedholdig praksis at journalisere et udkast til en forældrehandleplan, som forældrene i udgangspunktet ikke ønsker udarbejdet. Afdækningen indebærer bl.a. dialog med Socialstyrelsen og andre relevante aktører. Men uanset udfaldet af denne proces er dokumentation af sagsgangen på dette område altså noget, der vægtes i kommune B.

5.2.5 Forældreinddragelse

En anden medarbejder i kommune B uddyber, at man med udkastet stadig forsøger at samarbejde med forældrene om forældrehandleplanen og at forældreinddragelse således er en vigtig del af processen:

"Ønsker de den ikke (forældrehandleplanen, red.), så ligger den der, de ved det er et tilbud, de er blevet bekendte med nogle af de ting, vi tænker, der skal forbedres, eller udvikles eller arbejdes med, men jo rigtig gerne i et samarbejde. Og så meget det kan blive deres egen plan, forsøger vi jo at inddrage dem. Også så ordlyden i forældrehandleplanen – det er deres" (Pernille, socialrådgiver, kommune B)

De fleste af informanterne italesætter vægtningen af forældreinddragelse, og ligeledes synes det at være almindelig praksis på tværs af kommunerne at udarbejde et udkast til forældrehandleplanen, som derefter drøftes med forældrene. Formålet med dette er at give forældrene mulighed for at være med til at formulere målene i handleplanen, hvilket ifølge informanterne er med til at skabe mening og ejerskab for forældrene.

5.2.6 Retssikkerhed

Endnu et tema, som er karakteristisk for informanternes beskrivelser af deres arbejde med forældrehandleplanerne, er retssikkerhed, hvad angår deling af forældrenes private forhold. Det følgende citat er fra en informant, der beskriver, hvordan forældrehandleplanen er med til at opretholde forældrenes fornemmelse af privatliv i forhold til plejefamilien:

”Altså en forældrehandleplan det er et redskab mellem forældrene og os som kommune, og så dem vi vælger sammen at skulle inddrage. Det kommer ikke plejeforældre, eller familieplejekonsulenter eller andre ved. De skal varetage barnet og passe på barnet. De skal have et godt forældresamarbejde. Men hvad forældrene skal og ikke skal, det vedkommer egentligt ikke dem, tænker jeg. Der er noget retssikkerhed i det, men også noget ejerskab for forældrene. Altså, det er sårbart at have et barn anbragt. Der er nogle oplysninger, du er nødt til at dele. Men man behøver heller ikke bare at vende vrangen ud og alle skal vide alt. Så der er noget ordentlighed i det men også retssikkerhed” (Camilla, socialrådgiver, kommune C).

Vægtningen af retssikkerheden går igen på tværs af informanternes fortællinger med udgangspunkt i, at det er vigtigt at give forældrene en oplevelse af, at de reelt har rettigheder, selvom de med anbringelsen fratages deres formelle ret til at være forældre. Prioriteringen af forældrenes retssikkerhed bidrager ifølge informanterne til, at forældrene mærker tillid i relationen til den enkelte socialrådgiver, hvilket har positiv betydning for forældrenes lyst til at indgå i samarbejdet om forældrehandleplanen.

5.2.7 Fokus på forandring af forældrenes adfærd

Det sidste tema, jeg sporer på tværs af informanternes fortællinger, relaterer sig til den måde, hvorpå målene i forældrehandleplanen formuleres. Der synes at være et fremadrettet sigte i

formuleringen af målene, hvor det overordnede fokus centrerer sig omkring forandring af forældrenes adfærd. Dvs., at der sigtes på at løse de problemer/den adfærd hos forældrene, som har været medvirkende årsag til anbringelsen. Det fremadrettede sigte fremgår tydeligt af de tre kommuners handleplansskabeloner, som findes i bilag 3-5. Skabelonerne varierer i forhold til den måde, hvorpå målene opstilles, men har alligevel en fællesnævner i det gennemgående fokus på adfærdsforandring. Dette beskrives nærmere i bilagene.

Det ensartede fokus på adfærdsforandringer kan hænge sammen med, at de tre kommuner anvender metoden Signs of Safety⁴ som udgangspunkt for sagsbehandlingen og derudover anvender to af kommunerne også ICS-metoden⁵. Af pladshensyn, vil jeg ikke her redegøre for principperne i disse metoder, men helt overordnet lægger særligt Signs of Safety op til, at man i målsætningerne forholder sig til: "hvad skal der ske?" (Vidensportalen, 2019), og altså dermed skuer fremad snarere end bagud.

5.2.8 Opsummering

Alt i alt har jeg i denne første del af analysen redegjort for fundet af i alt syv gennemgående temaer, der alle relaterer til, hvad der har betydning for informanterne, når de udarbejder forældrehandleplanerne. Disse syv temaer tilskrives yderligere mening, når jeg samler op på alle analysens fund i starten af kapitel 6.

I forlængelse af denne første analysedel fortsættes næste del af analysen, der sætter fokus på det andet arbejdsspørgsmål: "Hvad ligger til grund for prioriteringen af forældrehandleplanerne?".

5.3 Hvad ligger til grund for prioriteringen af forældrehandleplanerne?

Det andet arbejdsspørgsmål relaterer til baggrunden for informanternes prioritering af forældrehandleplanerne. Her tænker jeg både på socialrådgivernes hverdagspraksis, hvor de træffer beslutninger om at udarbejde forældrehandleplaner, men også på ledernes baggrunde for at indarbejde forældrehandleplanerne som en fast procedure i sagsbehandlingen. Jeg har i

⁴ Signs of Safety: "Et konkret redskab, der kan anvendes til at foretage risikovurderinger i børnesager og vurdere tegn på fare og sikkerhed" (Socialstyrelsen, 2019b)

⁵ ICS (Integrated Children's System): "Bygger på inddragelse af barnet og familien, fokus på ressourcer og problemer og en holistisk tilgang. Metoden anvendes til sagsbehandling og udredning i sager om udsatte børn og unge og bliver anvendt i 90 ud af 98 danske kommuner" (Socialstyrelsen, 2019)

interviewene spurgt ind til, hvad der ligger til grund for prioriteringen af handleplanerne, eller med andre ord; hvorfor informanterne gør, som de gør i deres daglige praksis (jf. interviewguides i bilag 1 og 2).

Fælles for informanterne er en oplevelse af, at der først er kommet rigtigt fokus på forældrehandleplanerne indenfor de seneste år:

”Det skete faktisk [...] i sommeren 17. [...] Nå, er der en forældrehandleplan, hvad går det ud på, og der nogen, der har brugt den, og det var et fåtal, der havde brugt den – det var noget, man ikke prioriterede... hjemgive nu, altså det forstår jeg slet ikke, nu har jeg jo lige brugt tid på at anbringe det her barn” (Karen, socialrådgiver, kommune A).

Arbejdet med forældrehandleplanerne synes altså at være et relativt nyt fokusområde for alle informanterne. Alligevel træder to tydelige temaer frem i deres begrundelser for at prioritere handleplanerne. Det første tema vedrører informanternes tro på, at **alle forældre kan noget** og derfor rummer et udviklingspotentiale. Det andet tema vedrører, at **forældrehandleplanen er et krav fra ledelsen**. Begge temaer uddybes i de følgende to afsnit.

5.3.1 Alle forældre kan noget

Det første tema, som informanterne tillægger værdi, når de fortæller om, hvorfor de prioriterer handleplanerne er, at de har en grundlæggende tro på, at alle forældre kan noget, i forhold til deres rolle som forældre. Det betyder, at informanterne i de fleste tilfælde tager afsæt i, at forældrene rummer et udviklingspotentiale.

Troen på, at alle forældre kan noget, er et gennemgående tema for alle informanter, og fremgår fx af dette citat:

”Selvom du ikke er 100 % forældre, så kan du noget, altså det der med at give forældre lov til at være forældre, for det de kan. Og det er også der, vi arbejder rigtigt meget med vores plejefamilier, hvor man kan sige, jamen hvis mor faktisk godt kan køre det barn til fodbold, så er der faktisk ingen grund til, at det er dig, der gør det [...] tidligere, så har der været snak om, at nej men det er

vigtigt, det er plejemor, fordi der skal skabes en relation [...]. Jo tak, men hun har faktisk også en biologisk forælder, vi skal bibeholde en relation til, der skal bibeholde en vigtig position i barnets liv” (Lisbeth, leder, kommune A).

Flere af informanterne uddyber, at grunden til at relationen til forældrene bør bibeholdes er, at børnene søger tilbage til deres forældre, når de bliver ældre, uanset hvad forældrene tidligere har budt dem:

”De søger jo tilbage til deres netværk, når de fylder 18 år. Som oftest i hvert fald. Også selvom de har haft en god og lykkelig anbringelse, så vil der være noget biologisk netværk, de stadigvæk opsøger. Og det biologiske netværk har bare stor betydning. Så hvis vi lukker dem ude, så gør vi ikke barnet en tjeneste [...]. Behovet for at vide, hvor er det, jeg kommer fra; hvad er mine rødder; hvad er mit ophav... altså jeg tror bare, det er noget der ligger i os mennesker. Jeg tror ikke det er noget, vi kan gå ind og negligere på nogen som helst måde. Man kommer jo fra kød og blod, ikke også. Fra et andet menneske og familie, og jeg tror, alle længes nok efter, også dem der har været anbragt, at åh, så vil jeg kende dem, jeg egentlig hører til, og hvad er de for nogle, og kunne jeg måske omgås dem i dag så, nu hvor jeg har lært en masse ting, og selvom de ikke kunne tage vare på mig som lille” (Karen, socialrådgiver, kommune A).

Med udgangspunkt i troen på, at alle forældre kan noget, arbejder informanterne på at understøtte relationen mellem de anbragte børn og deres forældre. Dette er ifølge en informant en udvikling væk fra tidligere tiders kompenserende tilgang til området:

”Jamen, det er jo et forældreansvar. Altså at have fået børn. Så det ville jo være dejligt, vi kunne give det tilbage. Og det vigtigste af alt for børnene det er, at de ser, det er deres forældre, der gør det (tager ansvar, red.). Så det er jo en bevægelse. Vi har jo bare haft en tendens til, at vi kompenserer i store mængder, og så bliver vi ved med at kompensere, så vi ser faktisk aldrig, at de udvikler sig (Maria, socialrådgiver, kommune A).

Informanterne beretter derudover om effekten af, at forældrene oplever, at der er nogle der tror på, at de kan noget som forældre, selvom de har fået anbragt deres barn:

"Den her oplevelse af, at de føler sig hørt, føler at vi oprigtigt er interesserede i at udvikle på dem, og at det ikke er bare noget vi siger, at vi arbejder på en hjemgivelse. Det er faktisk også noget vi handler på" (Anne, socialrådgiver, kommune B).

Af citatet udleder jeg, at forældrene oplever det positivt, når socialrådgiverne lytter til dem og sætter handling bag ordene. En anden informant uddyber, at troen på forældrene motiverer forældrene til at gøre en indsats:

"Det giver hende (mor, red.) blod på tanden, at der nogle, der tror på hende, og at der er nogen der egentligt gerne vil arbejde med. Hun siger: i starten, der sagde du det bare [...]. Men det, at du italesætter hver gang, ud fra den her handleplan, og at vi sammen kan blive enige om, hvad er det der skal til, før næste skridt. Det er også det der gør, at selvom der er nogle dage, jeg ikke har lyst til at stå op - så gør jeg det, fordi jeg har et mål, som måske er langt ude i fremtiden, og det er at få min pige hjem" (Camilla, socialrådgiver, kommune C).

Samlet set beretter informanterne om, at de arbejder ud fra en tro på, at alle forældre kan noget, og at de oplever, at denne tilgang til forældrene har betydning for samarbejdet, og for forældrenes motivation for at udvikle sig hen mod de ønskede adfærdsforandringer.

5.3.2 Forældrehandleplanerne er et krav fra ledelsen

Ud over troen på forældrene ses også et andet gennemgående tema i informanternes udsagn, som synes at have betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne. Dette tema vedrører det ledelsesmæssige krav om, at der i alle anbringelsessager skal udarbejdes en forældrehandleplan.

Én af socialrådgiverne forklarer: *"Hvis vi skal have en sag i et børne- og ungeudvalg, så er det også en klar forventning, at der ligger et udkast til en forældrehandleplan som en del af bilagslisten. Også når det er en førstegangsanbringelse – vi skal altid lave det. Så ledelsen bakker meget op om det, og det har virkelig meget fokus. Og de nævner det tit"* (Pernille, socialrådgiver, kommune B)

Samme socialrådgiver uddyber:

"Vi har et børne- og ungeudvalg, der har meget fokus på de her forældrehandleplaner, og det kan vi også mærke, at Ankestyrelsen har, når de (sagerne, red.) sådan er inde til genbehandling. Og det samme er retten [...]. Det er ikke godt nok – det bare med at skrive et notat med – det har været tilbudt (forældrehandleplanen, red.), de har afvist. Får man så spurgt dem næste gang? Eller får vi gjort opmærksom på det igen. Eller når der sker skift af socialrådgiver" (Pernille, socialrådgiver, kommune B).

Den klare forventning om, at der altid skal udarbejdes særskilte handleplaner, går igen blandt alle socialrådgiverne. I kommune C er der endvidere udviklet en form for fagligt mantra, der fastlægger det grundlæggende udgangspunkt for alle anbringelser. Socialrådgiveren Camilla fortæller:

"Første anbringelsesdag, det er også første dag på vej hjem. Det er sådan lidt det, vi går ud fra. Det er også det vi italesætter højt, både over for forældre og plejeforældre" (Camilla, socialrådgiver, kommune C).

Det faglige mantra bidrager ifølge Camilla til kontinuerligt at minde socialrådgiverne om, at der så vidt muligt sigtes efter hjemgivelse, hvilket synes at tilføje en form for faglig dimension til kravet om handleplaner. Faglig forstået på den måde, at handleplanen ikke kun skal udarbejdes, fordi det er et krav fra ledelsen, men fordi der ligger en dybere mening bag kravet - nemlig målet om hjemgivelse.

Ingen af socialrådgiverne er i tvivl om, at forældrehandleplanerne er noget, der skal prioriteres i alle anbringelser, og ingen af socialrådgiverne stiller spørgsmålstegn ved dette krav.

Forældrehandleplanerne synes dermed at være indarbejdet som en fast rutine blandt socialrådgiverne, som vægtes på lige fod med de øvrige lovmæssige krav til sagsbehandlingen.

En af socialrådgiverne beskriver i den forbindelse, at hun opfatter forældrehandleplanen som værende lige så vigtig som de øvrige sagsbehandlingskrav, og at det derfor er gavnligt med en fast procedure for sagsbehandlingen:

”Når man ved, at man skal til at lave en anbringelse, så er der en masse punkter, man skal igennem. Først når man har lavet flueben ved alle de punkter, jamen så ved man, så har man gjort det man skulle. Så man hele tiden har en rettesnor, og vide – for ellers så kan man godt glemme noget og tænke, aj men det er ikke så vigtigt. Men det er det faktisk. Der er ikke noget, der er vigtigere end noget andet ” (Christine, socialrådgiver, kommune C).

Lederne bekræfter socialrådgivernes oplevelse af, at det er et krav at udarbejde forældrehandleplaner i alle anbringelsessager. Derudover fortæller lederne om, hvordan de kontinuerligt arbejder med at implementere handleplanerne i praksis og ligeledes fortæller de om, hvor deres fokus på handleplanerne er kommet fra. Én af lederne (Lisbeth) lægger vægt på at tale til medarbejdernes grundlæggende faglighed, når hun minder socialrådgiverne om, hvorfor forældrehandleplanerne er vigtige:

”Det her med at motivere medarbejderne, jeg synes egentligt ikke det er så svært, fordi det er det, de også selv er drevet af i virkeligheden. Hvis ikke man havde alle mulige strukturer ned over socialrådgiverne, så ville det være sådan nogle ting her, de bare var drevet af. Så på den måde tænker jeg man kan tale til noget, som der vækker deres opmærksomhed. Og så kan man jo ligge nogle strukturer ned, der gør, at man tvinger folk til at have den her opmærksomhed. Du kan ganske enkelt ikke få godkendt en indstilling på en anbringelse, hvis du ikke kan fortælle mig, hvordan vi skal få barnet hjem igen. Nå, jamen så er man jo ligesom nødt til på en eller anden måde at tænke tanken” (Lisbeth, leder, kommune A).

Lisbeths strategi med at tale til socialrådgivernes faglige drivkraft tilføjer, ligesom mantraet i kommune C, en faglig dimension til kravet om prioritering af forældrehandleplaner. Lisbeth beskriver derudover, hvor hendes fokus på forældrehandleplanerne er kommet fra:

”Det er bare en optagethed jeg får af at sige, jamen hvordan er det, vi kan gøre det bedre for de her anbragte børn og så prøve at dels fortælle, hvorfor er det vigtigt, dette her, og jeg har en forventning om, at det er det, vi arbejder med [...]. Måske hænger det også sammen med, at Signs of Safety kommuner arbejder rigtig meget med sikkerhedsplaner [...] Jeg tror måske det er fordi, der er meget af den tænkning, vi har taget til os [...] måske er det noget af det, der gør, at vi har

fået en opmærksomhed på, at vi har faktisk nogle børn, vi kunne hjemgive” (Lisbeth, leder kommune A).

Det virker således som en mærkesag for Lisbeth, at socialrådgiverne prioriterer forældrehandleplanerne, og derudover synes hendes fokus at være inspireret af tankegangen bag Signs of Safety metoden, som socialrådgiverne i forvejen arbejder ud fra. Den økonomiske side af sagen forekommer at ligge mere implicit i Lisbeths implementeringsstrategi, for som hun siger:

”Jeg tror det gør meget, at man ikke har fået det præsenteret som: nu skal vi spare 2 % [...] og et rigtigt godt sted at spare, det er på anbringelser af børn, for det er meget dyrt, nu skal I høre, vi tager hvert 5. anbragte barn, eller hvad nu nogle mener, det har slet ikke været en del af det, overhovedet. Og det tror jeg er klogt nok” (Lisbeth, leder, kommune C).

Lederen i kommune C (Lotte) er ligesom Lisbeth optaget af de faglige argumenter for prioriteringen af forældrehandleplanerne:

”Man har meget fokus på, at der er ikke nogle børn, med mindre der er truffet afgørelse om videreført anbringelse eller noget i den stil, som man bare har anbragt barndommen ud. Så der er fokus på, vi skal hele tiden tænke hjemgivelse. Og vi skal også hele tiden sikre, at forældrene får det støtte, de skal have, til det de nu kan” (Lotte, leder, kommune C).

Ud over de faglige perspektiver på forældrehandleplanerne, nævner Lotte, at en del af deres opmærksomhed på området kan tilskrives et udviklingsforløb med Socialstyrelsens Task Force⁶. Det samme gør sig gældende for kommune B, og lederen (Majken) sætter ord på deres Task Force forløb, som har været kombineret med et rådgivningsforløb i KL-regi⁷:

”Det (forældrehandleplanerne, red.) er noget af det, vi har fået et fokus på, særligt efter vi har haft Task Forcen inde over. Og så er der blevet lavet en KLK-rapport også, som også har påpeget nogle ting. Det var noget der blev igangsat i forhold til økonomistyring af vores område [...]. Hvordan kan

⁶ Socialstyrelsens Permanente Task Force yder rådgivning til kommunerne i forhold til at styrke kvaliteten i kommunernes sagsbehandling (Socialstyrelsen, 2019d).

⁷ KL: Kommunernes Landsforening

vi omlægge vores ressourcer, så det får en større effekt. Og det de egentlig siger, det er, at vi er simpelthen for langt oppe af indsatstrappen, inden vi foranstalter. Vi skal simpelthen sænke – vi skal sætte ind noget før, mere massivt, for at undgå, at det eskalere” (Majken, leder, kommune B).

Lederne i de tre kommuner synes således at have et ensartet, fagligt udgangspunkt for prioriteringen af forældrehandleplanerne, men i kommune B og C synes økonomistyringen at være en mere eksplicit drivkraft for implementeringen af forældrehandleplanerne, end det er tilfældet i kommune A.

Alt i alt har jeg i denne anden del af analysen redegjort for fundet af yderligere to gennemgående temaer på tværs af datamaterialet, og i næste afsnit analyseres informanternes udsagn i forhold til det tredje arbejdsspørgsmål: ”hvilke udfordringer kan der være forbundet med udarbejdelsen af forældrehandleplanerne?”.

5.4 Hvilke udfordringer kan der være forbundet med udarbejdelsen af forældrehandleplanerne?

Det sidste arbejdsspørgsmål relaterer til de udfordringer informanterne kan møde i arbejdet med forældrehandleplanerne. Jeg har i interviewene spurgt ind til, hvornår det er svært at udarbejde handleplanerne, hvordan udfordringerne håndteres samt hvilke alternativer der kan være til handleplanerne (jf. interviewguides i bilag 1 og 2).

Informanterne giver generelt udtryk for at være tilfredse med forældrehandleplanen som værktøj, og italesætter ikke et ønske om alternative måder at strukturere arbejdet med forældrene på. Én af informanterne begrundede tilfredsheden med et eksempel på, hvordan man førhen arbejdede med forældrenes udvikling:

”Jamen, der var det jo bare en drøftelse på opfølgingsmøder, sådan lige, hvad oplever vi. Er der noget du synes er svært. Nej det er der ikke, nå okay, godt. Er der noget I tænker som plejefamilie, I oplever, forældrene har svært ved. Og så skrev man det ned i et referat, og så lå det der. Og så blev der jo ikke fulgt op på det igen” (Christine, socialrådgiver, kommune C).

Hverken Christine eller de andre informanter er fortalere for tidligere praksis på området, og fremhæver i stedet fordelene ved systematikken i forældrehandleplanen. I den forbindelse italesætter informanterne igen nogle af de temaer, de vægtede i første del af analysen (enkelhed, tydelighed, gennemsigtighed, retssikkerhed, dokumentation, inddragelse og fokus på ændring af forældrenes adfærd).

Lederen fra kommune A (Lisbeth) foretrækker også nuværende praksis med forældrehandleplanerne, men er ikke specielt optaget af, hvorvidt målene for forældrene fremgår af forældrehandleplanen eller af et andet dokument:

"Jeg ved ikke hvor vigtigt det er for forældrene – jeg tror ikke det er ret vigtigt, men det er heller ikke vigtigt for os egentligt, hvad det er for et dokument. Det er mere processen omkring, og italesættelsen af det. Og så kunne det sikkert stå hvor som helst. Det kunne stå inde i barnets, det kunne stå i den særskilte, det kunne stå ved siden af. Det er faktisk ikke så vigtigt. Det vigtige er et eller andet sted at få italesat, og gjort forståelig over for forældrene – hvorfor er det, det er svært for dig med dine børn. Og hvad er det, der skal til, for at dine børn kan komme hjem" (Lisbeth, leder, kommune A).

Selvom Lisbeth lægger mest vægt på selve processen, er både ledere og socialrådgivere samlet set tilfredse med nuværende praksis med forældrehandleplanerne.

Informanterne giver dog også udtryk for, at der kan være udfordringer forbundet med forældrehandleplanerne. I den sammenhæng træder to tydelige temaer frem, hvor det ene relaterer sig til **forældre, der ikke er motiverede for forandringer**, og det andet relaterer sig til **forældre med begrænset forståelse af situationen**. Temaerne uddybes i de to næste afsnit.

5.4.1 Forældre, der ikke er motiverede for forandringer

En udfordring i arbejdet med handleplanerne, som de fleste af informanterne italesætter er, at det er svært at arbejde med de forældre, der ikke er motiverede for forandring. Én af informanterne udtrykker:

"Jeg har nogle forældre som siger: hun skal bare være anbragt. Det er det allerbedste sted – her ville vi gerne have boet. Vi skal ikke have hende hjem [...] Altså, der synes jeg det kan være rigtig svært, for der er man slet ikke motiveret for at der skal ske en forandring" (Camilla, socialrådgiver, kommune C).

En anden variant af manglende motivation hos forældrene fremgår af det følgende citat:

"Jeg har blandt andet en ældre anbringelsessag med en pige der blev anbragt fra hun var helt lille. Hun er jo 7 – 8 er hun faktisk i dag [...] og der er forældrene jo blevet det tilbudt (forældrehandleplanen, red.) men har altid takket nej, for de kunne ikke se formålet med det [...]. Far, han var ret hurtig til at sige, jamen det gider jeg ikke og det er jeg blevet tilbudt, og det er noget fis" (Karen, socialrådgiver, kommune A).

Begge eksempler illustrerer, at socialrådgivernes intentioner om at udvise tro på, at alle forældre kan noget, ikke synes at have effekt for de forældre, der i udgangspunktet ikke ønsker at forandre sig. Der synes dog alligevel at være åbninger for samarbejde, hvis socialrådgiverne er vedholdende i deres forsøg på at "sælge" forældrehandleplanen til forældrene, hvilket fremgår af Karens videre fortælling om ovenstående forældre. Heraf fremgår det, at først mor og senere far til sidst takker ja til en forældrehandleplan:

"Mor hun sagde, jamen så ville hun egentligt gerne prøve at have lavet sådan en (forældrehandleplan, red.). Så lavede jeg den og gennemgik den med hende, og så var hun bare klar på at modtage støtte. Og da far så så, hvad mors gik ud på, så ville han også gerne have en. Så siger han: jamen det er jo det, jeg har spurgt om, i jeg ved ikke hvor mange år. Så siger jeg, at det er måske ikke helt det, du har fået formuleret, når du har spurgt, fordi han er sådan - meget kritisk, og er typen der altid klager og altid kritik mod kommunen og vil stævne kommunen, og har flere gange haft forbud mod at måtte komme her. Så han er sådan en ret voldsom mand. Og han får aldrig forklaret, hvad det egentligt er, han vil, og hvad han så mener. Så det var ret fedt, da han kom og sagde: det er bare sådan en, jeg gerne vil have" (Karen, socialrådgiver, kommune A).

Lederen fra kommune B (Majken) tilkendegiver ligeledes, at forældrenes manglende motivation for forandring kan være en udfordring. Samtidig understreger hun dog også, at det ikke ændrer på, at der alligevel skal udarbejdes et udkast til en forældrehandleplan, selvom det er op til forældrene, hvorvidt de ønsker at samarbejde om handleplanens mål:

"Når forældrene ikke har et ønske om at skabe en forandring, så giver det sgu ikke så meget mening. Men det er der, hvor vi siger – det skal stå der. De skal være ude af misbrug, hvis de overhovedet har en drøm om, at barnet skal hjem fx - og hvis de ikke er interesseret i at komme ud af misbrug, så er det jo sådan det er" (Majken, leder, kommune B).

Både Majken og de øvrige informanterne forklarer, at der kontinuerligt arbejdes på at motivere forældrene til at samarbejde om at udarbejde indholdet i handleplanen, selvom de i udgangspunktet ikke er interesserede. I dette ser jeg en vedholdenhed over for forældrene i forhold til at få tilkendegivet troen på, at alle forældre kan noget. I eksemplet ovenfor (Karina), havde det i sidste ende en effekt på forældrenes motivation.

5.4.2 Forældre med begrænset forståelse af situationen

Nogle af informanterne forklarer derudover, at forældre begrænset forståelse af situationen kan være en udfordring:

"Jeg synes de her forældre, som virkelig er begrænsede, rent kognitivt – det kan være rigtig svært fordi – hvilke krav kan du stille til dem, så det bliver en succes for dem? Det med at få dem til at forstå – nogle gange så er det bare ikke muligt. Hvis de har en IQ på omkring 50, så er det rigtig, rigtig svært at lave en forældrehandleplan. Så prøver vi selvfølgelig at gøre det så simpelt, også i deres sprog, det her med, at så kravene – det handler faktisk bare om at møde op til samvær, de er der, og måske tager imod den vejledning de nu får, eller... og det er det. Fordi hvor mange krav kan vi stille til dem? Det kan godt være svært, synes jeg - at balancere i" (Pernille, socialrådgiver, kommune B).

Både Pernille men også flere af de øvrige informanter oplever dette som en udfordring, men det giver ikke anledning til, at de ændrer deres praksis på baggrund af udfordringen. Der bliver stadig udarbejdet handleplaner til disse forældre, men dog i kortfattede og meget enkle udgaver.

Informanterne nævner ikke yderligere udfordringer i arbejdet med forældrehandleplanerne, hvilket har gjort mig bevidst om en hidtil uerkendt del af min forforståelse, der efter de første to interviews blev synlig for mig. Jeg opdagede, at jeg under interviewene ubevidst havde ventet på, at informanterne ville tilkendegive, at de finder det svært at bevare troen på de forældre, der fx har begået vold eller seksuelle overgreb mod deres børn. Disse tilkendegivelser kom dog ikke, og det overrasker mig, at informanterne tilsyneladende kan fastholde troen på, at disse forældre "kan noget" og undgå at tage afstand til dem eller simpelthen "stemple" dem som "dårlige forældre" (som Jørgensen beskriver i afsnit 1.1.2.3).

Informanterne svarer ikke konkret på, hvordan de fastholder troen på disse forældre, men lederen i kommune A (Lisbeth) fortæller, at man hos dem har ansat to socialfaglige konsulenter, som bl.a. har til opgave vurdere, hvorvidt forældrene på observationsplan (og ikke kun samtaleplan) indfrier forældrehandleplanens mål. Disse vurderinger meldes tilbage til socialrådgiverne, hvilket ifølge Lisbeth er medvirkende til, at man lettere kan bevare en objektiv og anerkendende tilgang til forældrene, end hvis man selv står for disse vurderinger:

Hvis jeg lige har dømt de der forældre ude, og det har været en møgsag og møgforældre – alt er bare galt og de gjorde de mest forfærdelige ting, så skal der ret meget til at overbevise mig om, at nu er det blevet godt for hende – der er noget der er blevet bedre. Men jeg tror på, det er lidt lettere, hvis vi har nogle internt (de to socialfaglige konsulenter, red.), der har lidt et andet perspektiv, der har nogle lidt mere klare briller på til at gå i gang med det arbejde. Så det gør vi på den måde" (Lisbeth, leder, kommune A).

Effekten af socialrådgivernes samarbejde med de to konsulenter fremgår af Marias udsagn:

"Jeg tror i starten har jeg tænkt meget, at så er barnet anbragt, og puh det var godt, så fik vi det væk fra de forældre, og der er også nogle enkelte hvor jeg tænker, det barn skal aldrig hjem i det

her, det er for frygteligt, det er for skadende for det her barn, men der er faktisk også, jeg har også fået en anden tankegang, fordi at vi er rigtig gode til at, nu har vi fået de der socialfaglige konsulenter på, som er rigtigt gode til at være med i den proces, til at beskrive og støtte og udvikle, på netop hjemgivelse” (Maria, socialrådgiver, kommune A).

Maria underbygger således Lisbeths tankegang om, at det er muligt at arbejde på en relation mellem forældrene og deres børn, selvom udgangspunktet er dårligt. I de tilfælde er det hjælpsomt, at man er flere om at vurdere forældrenes udviklingsproces. Denne praksis understreger igen et ønske om at fastholde troen på, at alle forældre kan noget.

En anden informant (Anne) beskriver, at det generelt skaber tryghed i de bekymrende sager, at man kan etablere overvåget samvær og konkret finder hun det brugbart, at man i den pågældende kommune fx råder over et ”samværshus”, hvor forældre og børn kan mødes i trygge rammer:

”Hvis vi er der, hvor vi er så bekymrede, så har vi mulighed for at sætte noget samvær op, som evt. foregår et andet sted [...]. Så jeg tænker, bare det, at vi har den ramme, så vi ikke hele tiden skal ud at finde de muligheder – men at vi har den ramme, at vi faktisk kan etablere ret hurtigt [...] vi kommer langt med at etablere noget, vi alle sammen egentligt kan være trygge ved” (Anne, socialrådgiver, kommune B).

Annes beskrivelse går igen for alle informanterne i forhold til, at man ikke decideret er bekymret for selve samværet mellem børnene og deres forældre, selvom der er tale om fx vold eller seksuelle overgreb, fordi der i dag er så gode muligheder for at etablere trygge rammer for samvær eller overvåget samvær.

Alt i alt har jeg i denne tredje del af analysen redegjort for fundet af yderligere to gennemgående temaer på tværs af datamaterialet. De gennemgående temaer for de tre delanalyser sammenfattes i næste kapitel til tre hovedtemaer, som danner afsæt for specialets teoretiske diskussion.

Kapitel 6 – Teoretiske perspektiver på analysens fund

I dette kapitel opsummerer jeg analysens fund og sammenfatter bagefter disse til overordnede hovedtemaer, der gør sig gældende på tværs af udsagn og på tværs af arbejds spørgsmål. På baggrund af hovedtemaerne redegøres for mit valg af teoretiske perspektiver, som er grundlaget for specialets teoretiske diskussion.

6.1. Opsummering af analysens fund

I den første del af analysen har jeg redegjort for fundet af i alt syv gennemgående temaer, der alle relaterer til, hvad der har betydning for informanterne, når de udarbejder forældrehandleplanerne. Temaerne er enkelhed, gennemsigtighed, tydelighed, dokumentation, forældreinddragelse, retssikkerhed samt fokus på forandring af forældrenes adfærd. Samlet set, ser temaerne ud til at fungere som en form for kvalitetspejlemærker for handleplansprocessen, som informanterne orienterer sig imod når de udarbejder handleplanen. Dvs., at kvaliteten både afspejles i indholdet af handleplanen samt processen omkring den, med henblik på at forældrene oplever handleplanen som meningsfuld.

I anden del af analysen har jeg redegjort for fundet af i alt to gennemgående temaer, der handler om, hvad informanterne ligger til grund for deres prioritering af forældrehandleplanerne. Det ene tema peger på, at informanterne først og fremmest prioriterer forældrehandleplanerne, fordi de har en grundlæggende tro på, at alle forældre kan noget, og at der dermed er et udviklingspotentiale i alle forældre. Det andet tema peger på, at socialrådgiverne prioriterer forældrehandleplanerne, fordi ledelsen stiller tydelige krav om det.

I tredje del af analysen har jeg redegjort for fundet af to gennemgående temaer, der relaterer sig til de udfordringer, informanterne oplever omkring udarbejdelse af forældre handleplanerne. Udfordringerne med forældrehandleplanerne opstår primært, når forældrene ikke er motiverede for at indgå i en forandringsproces, eller hvis de har en begrænset forståelse af situationen. I disse tilfælde har informanterne svært ved at få forældrehandleplanen til at give mening for forældrene, fordi forældrene enten er afvisende eller fordi de ikke forstår, hvad forældrehandleplanen drejer sig om, og hvad den i det hele taget skal til for.

Der er samlet set tale om i alt 11 temaer, der sammenfatter informanternes tanker om, hvordan og hvorfor de arbejder med forældrehandleplanerne. Disse 11 temaer indkredses i næste afsnit til tre overordnede hovedtemaer, der efterfølgende danner afsæt for specialets teoretiske diskussion.

6.2 Indkredsning af hovedtemaer og teoretiske perspektiver

På baggrund af analysens fund, udleder jeg i alt tre hovedtemaer, som sammenfatter de centrale pointer bag informanternes fortællinger. Formålet med hovedtemaerne er at skabe et fokuseret og afgrænset afsæt for den teoretiske diskussion, så denne kan bygge videre på essensen af informanternes fortællinger. Der er dermed ikke tale om en udtømmende indkredsning af mulige hovedtemaer og teoretiske perspektiver, idet jeg vægter muligheden for fordybelse. Dette med henblik på at opnå et tiltrækkeligt nuanceret vidensgrundlag, der gør det muligt at besvare problemformuleringen: **Hvordan kan forældrehandleplanerne blive en prioriteret del af sagsbehandlingen under et anbringelsesforløb?**

I de følgende tre afsnit redegøres for indkredsningen af hovedtemaer og teoretiske perspektiver.

6.2.1 Læringsforståelse

Det første hovedtema, der indkredser essensen af informanternes fortællinger, handler om den læringsforståelse, der ligger bag informanternes handlinger i praksis. Hovedtemaet indkredser jeg ud fra, at der i handleplansprocessen synes at være et altoverskyggende fokus på læring i forhold til, hvordan forældrene kan ændre deres adfærd, så en hjemgivelse kan komme på tale. Dette fokus ser jeg bl.a. i formuleringen af forældrehandleplanernes mål, der er centreret omkring forældres læring i forhold til fremadrettet, ønsket adfærd. Derudover ser jeg også et fokus på forældrenes læring i den måde, hvorpå informanterne håndterer selve udarbejdelsen af forældrehandleplanen. Med dette menes, at informanterne, som nævnt, synes at være orienterede mod en form for kvalitetspejlemærker, der har til formål at sikre, at handleplanen understøtter forældrenes læringsproces.

Med betoningen af adfærdsændringer og problemløsning, er det nærliggende at få associationer til en læringsforståelse, der har afsæt i det læringsteoretiske univers. Dette er interessant, idet der

i litteraturen peges på, at socialrådgivere i nutidens praksis ofte tager afstand fra læringsteoretiske metoder og modeller på grund af de behavioristiske rødder (Hutchinson & Olstedal, 2006: 183). Dette taler ind i en diskussion af **sammenhængen mellem metode og handling i socialt arbejde**, fordi det derved er muligt at nuancere konsekvenserne ved en læringsteoretisk indfaldsvinkel. Til dette formål inddrager jeg Gunn Strand Hutchinson og Siv Olstedal (2006), der uddyber netop denne sammenhæng. Som indledning hertil, inddrager jeg Øyvind Kvellos (2016) beskrivelse af udviklingen i de metodiske tendenser i sociale arbejdes praksis.

En diskussion af sammenhængen mellem metode og handling har relevans for besvarelsen af min problemformulering, fordi det kan have betydning for prioriteringen af handleplanerne, at man har viden om konsekvenserne ved valget af forskellige metodiske indfaldsvinkler over for målgruppen.

6.2.2 Bekræftelse af forældrenes identitet

Det andet hovedtema, der opsummerer essensen af informanternes fortællinger, vedrører informanternes kontinuerlige bekræftelse af forældrenes identitet som forældre. Bekræftelsen hører jeg eksplicit i informanternes tilkendegivelse af deres tro på, at alle forældre kan noget, og bekræftelsen betyder, at alle forældre tilbydes muligheden for at være forældre ud fra det, de kan - og det de potentielt kan udvikle sig til. Dette inkluderer også forældre, der i udgangspunktet ikke er motiverede for forandring, samt forældre der har begrænset forståelse af situationen - altså de forældre, informanterne oplever som udfordrende.

Det, at informanterne bekræfter alle forældre som forældre, uanset årsagerne til anbringelsen, taler ind i en diskussion af begrebet anerkendelse. Dette udleder jeg af, at informanterne synes at have et fælles normativt ideal i deres arbejde med forældrene, som handler om at anerkende forældrene frem for at "stemple" dem som afvigere på baggrund af deres handlinger. Til at uddybe anerkendelsesaspekterne inddrager jeg Højlund & Juuls (2015) perspektiver på anerkendelsesteorien, fordi deres diskussion af anerkendelse netop har afsæt i mødet mellem borger og system/socialrådgiver. Derudover inddrages også Erving Goffmans (1975) teori om stigmatisering, fordi jeg derigennem kan belyse stemplingens mekanismer ud fra, hvad der sker i samspillet med andre, når man afviger fra samfundets normer.

En teoretisk diskussion af de begrebslige modsætninger **anerkendelse og stigmatisering** har relevans for besvarelsen af min problemformulering, idet begreberne gør det muligt at forholde sig til forudsætningen for arbejdet med forældrene, hvilket kan have betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne.

6.2.3 Den faglige ledelsesopgave

Det tredje hovedtema, der opsummerer essensen af informanternes fortællinger, handler om den faglige ledelsesopgave i forhold til implementeringen af forældrehandleplanerne i socialrådgivernes arbejdsgange. Dette hovedtema indkredser jeg ud fra, at både socialrådgivere og ledere italesætter ledelsens betydning for, at handleplanerne prioriteres i hverdagspraksis. Socialrådgiverne synes fuldt ud at have accepteret kravet om forældrehandleplaner, og er ikke i tvivl om ledelsens forventninger på dette område. Lederne synes samtidig at betone, at de har størst succes med at implementere handleplanerne, hvis de taler til socialrådgivernes faglighed. Til diskussionen af den faglige ledelsesopgave inddrager jeg Karin Kildedal, et al. (2013), idet de forholder sig specifikt til **faglig ledelse** på området for udsatte børn og unge og dermed taler ind i den kontekst, specialet har afsat i.

Grunden til, at en diskussion af faglig ledelse er relevant for besvarelsen af min problemformulering er, at det ikke "blot" diskuterer ledelse i bred forstand, men sætter specifikt fokus på ledelsesopgaven i socialt arbejde. Derved kan jeg udfolde et konkret perspektiv på den ledelsesopgave, der følger med prioritering af forældrehandleplanerne.

Samlet set udfolder jeg altså den teoretiske diskussion i forhold til 1) sammenhængen mellem teori og handling i socialt arbejde; 2) anerkendelse vs. stigmatisering samt 3) faglig ledelse.

6.3 Diskussion af de teoretiske perspektiver på analysens fund

På baggrund af indkredsningen i forrige afsnit, følger i dette afsnit udfoldelsen af selve diskussionen ud fra de valgte, teoretiske perspektiver på analysens fund. De første teoretiske perspektiver der diskuteres, er sammenhængen mellem metode og handling i socialt arbejde.

6.3.1 Sammenhængen mellem metode og handling i socialt arbejde

Informanternes betoning af adfærdsændringer hos forældrene peger som nævnt på, at det vil være relevant at diskutere sammenhængen mellem metodiske valg og handlinger i praksis.

Som en vej ind i denne diskussion, vil jeg indlede med den generelle metodiske tendens i nutidens praksis for socialt arbejde. Her peger Øyvind Kvello (2016) på, at den systemiske tilgang til socialt arbejde efterhånden ser ud til at vinde indpas som foretrukken metodisk indfaldsvinkel i arbejdet med udsatte børn og unge. Det skyldes ifølge Kvello bl.a., at kommunerne modtager støtte fra både staten og KL til at indføre ICS (Integrated Children's System) som sagsbehandlingsmetode, som netop har afsæt i et helhedsorienteret, systemisk blik på familiens udfordringer. Det vil sige, at barnets trivsel og udvikling ses i lyset af forældrenes kompetencer til at varetage forældrerollen og i relation til familiens forhold til omgivelserne. Der er i denne tilgang særligt fokus på det aktuelle samspil mellem barnet, forældrene og omgivelserne, hvorved der arbejdes på at ændre her og nu situationen (Kvello, 2016: 30-31).

Tidligere har der været en tendens til at arbejde ud fra de psykodynamiske principper, hvor man opfatter menneskers adfærd, tanker og følelser som forudbestemt ud fra tidligere oplevelser. Det betyder fx for en børne- og ungesag, at man orienterer sig mod fortiden, og ser på problemer i forældrenes opvækst, som kan have indvirkning på deres egen evne til at varetage forældrerollen (Kvello, 2016: 30-31).

Ud fra disse to metodiske muligheder, vurderer Kvello, at man i dag vil opfatte den systemiske tankegang som værende en mere relevant tilgang til familierne end den psykodynamiske, fordi systemtankegangen giver mulighed for at se barnets trivsel i sammenhæng med det miljø, barnet indgår i (Kvello, 2016: 31).

Samtidig med den systemteoretiske præference i nutidens praksis, gør Kvello opmærksom på samfundets betoning af, at *"børn og familier skal ses som aktører i eget liv"* (Kvello, 2016: 32). Heri ligger der en implicit fordring om at familien skal udvikle sig gennem lære- og erkendelsesprocesser. I specialet kommer denne læringsfordring til udtryk gennem informanternes fokus på forældrenes adfærdsændringer. Jeg vil derfor uddybe det

læringsteoretiske princip gennem inddragelse af Hutchinson & Oltedals (2006) metodiske refleksioner.

I de læringsteoretiske modeller, er man ifølge Hutchinson & Oltedal optaget af at forandre adfærd, hvilket vil sige individets handlinger og aktiviteter i forhold til omgivelserne. Adfærd forstås her både som den ydre adfærd, der kan iagttages af andre, men også de indre mentale processer, der er baseret på tanker og følelser. I det læringsteoretiske univers hænger problematisk adfærd sammen med fejllæring, og man vil derfor i en forandringsproces fokusere på at identificere og forstå den problematiske adfærd, hvorefter man konkretiserer de ønskede ændringer samt fastlægger, hvordan man vil gå til værks for at opnå ændringerne. Et opmærksomhedspunkt er i den forbindelse at identificere forhold i omgivelserne, som opretholder den problematiske adfærd, for også at kunne ændre på denne påvirkning af individet (Hutchinson & Oltedal, 2006: 139-140).

Relationen mellem socialrådgiveren og klienten vil således være præget af problemløsning, hvor man samarbejder om de enkelte punkter i ovenstående beskrivelse af forandringsprocessen. Et væsentligt aspekt ved samarbejdet er, at socialrådgiveren og klienten i fællesskab sætter mål for samarbejdet, som karakteriseres ved at være afgrænsede og klart formulerede. Derved er det muligt at vurdere, om målene efterhånden indfries (Hutchinson & Oltedal, 2006: 140).

Ud fra de tre metodiske indfaldsvinkler, der kort er redegjort for, ser jeg, i forhold til den samlede sagsbehandling hos informanterne et tydeligt, systemteoretisk fokus hos to af de tre kommuner, der indgår i specialets undersøgelse. Dette fokus giver sig selv, idet to af kommunerne arbejder ud fra ICS-principperne, der som beskrevet bygger på de systemteoretiske principper. Til gengæld ser jeg knapt så tydeligt et grundlæggende fokus på systemteori hos den tredje kommune (kommune A), idet man her tager afsæt i principperne bag metoden Signs of Safety. Som nævnt i analysen indebærer dette, at man er optaget af spørgsmålet: "hvad skal der ske", hvilket peger i retning af et læringsorienteret fokus.

Når det til gengæld kommer til forældrehandleplanerne, synes der i alle de tre kommuner at være en tydelig kobling til den læringsteoretiske tankegang. Dette ser jeg ud fra informanternes

vægtning af forældrenes læring samt selve designet af handleplanen. Her er det netop et nøglepunkt for informanterne, at målformuleringerne skal være enkle og tydelige, hvilket stemmer overens med den grundlæggende tankegang i de læringsteoretiske modeller, som beskrevet ovenfor.

Hutchinson & Oltedal beskriver, at praksismetoder, der udspringer af læringsteori, på flere måder har været genstand for kritik. Først og fremmest fordi mange har svært ved at acceptere de behavioristiske rødder, læringsteorien bygger på, fordi det fratager menneskets dets unikke egenskaber og reducerer det til en "tom boks" (Hutchinson & Oltedal, 2006: 181). Efterhånden er man i de læringsteoretiske metoder dog blevet mere optaget af individets mentale processer ligesom man vægter individets selvbestemmelse. Selvbestemmelsen indebærer bl.a. at man lader klienten være medbestemmende i forhold til fastsættelse af mål for de ønskede adfærdsændringer (Hutchinson & Oltedal, 2006: 182-183).

Jeg udleder, at der i de tre kommuners arbejde med forældrehandleplanerne ses tydelig påvirkning fra de læringsteoretiske principper, men at selvbestemmelse også gør sig gældende i forhold til udarbejdelse af forældrehandleplanens mål.

Som afslutning på diskussion om læringsteoretiske metoder, vender jeg tilbage til Kvello, som gør opmærksom på en udfordring ved at arbejde læringsteoretisk. Udfordringen består i, at socialrådgiverne kan have i en form for dobbeltrolle, fordi de på den ene side skal facilitere en læringsproces, hvor samspillet med borgeren har betydning for udfaldet af processen. Og på den anden side har socialrådgiveren en forpligtelse til at udøve samfundsmæssig kontrol, som bl.a. indebærer magten til at gennemføre en anbringelse af barnet (Kvello, 2016: 34).

Kvellos pointe om udfordringen ved dobbeltrollen lægger op til indholdet i næste afsnits teoretiske diskussion. Her tager jeg udgangspunkt i anerkendelsesteori, og illustrerer herigennem informanternes grundlæggende holdning til forældrene. En holdning der gør, at de ikke oplever det problematisk at facilitere forældrenes udviklingsproces, selvom der er tale om en anbringelse.

6.3.2 Anerkendelse vs. stigmatisering

Når informanterne, dvs. både ledere og socialrådgivere, fortæller om deres arbejde med forældrehandleplanerne, fremhæver de en vedholdende tro på, at alle forældre kan noget. Dette ser jeg som et udtryk for, at informanterne bekræfter og fastholder forældrenes identitet som forældre, uanset hvad der har været årsag til anbringelsen. Heri ser jeg tegn på anerkendelse af forældrene, fordi informanterne gennem fastholdelse af forældreidentiteten bekræfter forældrene som selvstændige individer. Ifølge Høilund og Juul (2015) bygger anerkendelse på en gensidighed, der bl.a. handler om, at man kun kan se sig selv, som andre ser én (Høilund & Juul, 2015: 25). I denne optik kan man sige, at hvis ikke informanterne eller "systemet" ser forældrene som forældre, trods de ting, de har udsat deres børn for, så vil det være svært for forældrene at se sig selv som forældre.

Det, at informanterne vedholdende anerkender forældrene, adskiller sig fra Høilunds (2006) betragtning om, at anerkendelse af forældrene er noget af det sværeste i anbringelsessager, jf. afsnit 1.1.2.3. Ingen af informanterne beretter ej heller om, at forældrene bliver "overset", når anbringelsen er effektueret, hvilket står i kontrast til beretningerne fra de socialrådgivere, der indgår i VIVEs kontinuitetsundersøgelse, jf. afsnit 1.1.

Anerkendelsen af forældrene er et interessant fænomen, når man tager i betragtning, at anbringelsen i sig selv kan ses som en diskrimination af forældrenes afvigende adfærd. Med begreberne "diskrimination" og "afvigende adfærd" henviser jeg til Goffman (1975), der belyser, hvad der sker, når vi møder mennesker, der besidder egenskaber, vi tager afstand fra.

Ifølge Goffman bliver man stemplet, når man af andre bringes i stærk miskredit, for de egenskaber, man besidder. Dette indebærer, at vedkommende behæftes med et stigma, som er den sproglige betegnelse for de miskrediterede egenskaber. Goffman identificerer tre forskellige typer stigma; 1) "kropslige vederstyggeligheder", som henviser til fysiske misdannelser, 2) "karaktermæssige fejl", som relaterer til menneskers lidenskaber, overbevisninger eller handlinger, og som udledes ud fra viden om personens personlige forhold, som fx psykisk sygdom, fængselsophold, misbrug, arbejdsløshed, mm.; og endelig 3) "slægtsbetingede forhold", som fx race, nation og religion (Goffman, 1975: 15-17).

Forældre, der får anbragt et barn, vil sandsynligvis opleve stigmatiseringen som en karaktermæssig fejl, altså type 2. Dette fordi deres stigma både relaterer sig til stemplingen som "dårlige forældre", jf. afsnit 1.1.2.3, og til evt. andre underliggende forhold som fx misbrug, overgreb eller vold, som alt sammen bryder med samfundets normer for passende forældreadfærd. Goffman pointerer dog, at uanset hvilken type stigma man tildeles, handler det grundlæggende om, at man besidder en række egenskaber, som *"ikke kan undgå at tiltrække opmærksomhed, og som får de af os, som møder ham, til at se bort fra hans øvrige egenskaber – egenskaber, som ellers kunne berettiger ham til et fællesskab med os"* (Goffman, 1975: 17).

Goffman forklarer videre, at "normale" personer typisk vil udøve forskellige former for diskrimination over for personer med et stigma, hvilket giver sig udslag i begrænsede udfoldelsesmuligheder for den pågældende person (Goffman, 1975: 17). Selvom selve anbringelsen kan opfattes som en diskrimination fra samfundets side pga. de begrænsede udfoldelsesmuligheder for forældrene (og deres børn), hæfter jeg mig ved, at informanterne samtidig med diskriminationen giver forældrene mulighed for at rette op på situationen, ved at tilbyde et samarbejde om forældrehandleplanens mål. Forældrehandleplanen fungerer på den måde som det synlige bevis på, at socialrådgiveren anerkender forældrene og at forældrene reelt har mulighed for at handle sig ud af det stigma, de er blevet tildelt.

Til trods for intentionen om at anerkende alle forældre, kan informanterne, jf. analysen, opleve udfordringer i forhold til de forældre, der ikke er motiverede for forandringer samt de forældre, der har en begrænset forståelse af situationen. Informanterne har svært ved at få disse forældre til at samarbejde om adfærdsforandringer. Et eksempel på forældre, der ikke ønsker at forandre sig, fremgår af analysen, hvor Camilla fra kommune C beskriver, at nogle forældre har det fint med, at deres barn er anbragt og slet ikke ønsker, at barnet hjemgives.

En anden problematik vedr. manglende motivation hos forældrene kan omhandle deres begrænsede forståelse af situationen som medfører, at de rent kognitivt kan have svært ved at opfatte anerkendelsen. Dette gives der i analysen et konkret eksempel på. Jeg refererer her til citatet fra Karen i kommune A, der fortæller om en far, der først efter at have set en handleplan, der er udarbejdet til mor, ønsker at samarbejde. Fortællingen fra Karen peger i retning af, at den

pågældende far ikke har været klar over, at han hele tiden har været anerkendt for sin rettighed til at være far. Det går først op for ham, at han har mulighed for at forandre situationen, da han ser den konkrete handleplan. Dette indikerer, at nogle forældre kan have svært ved at forstå anerkendelsen, så længe det "kun" er sagte ord – for fakta er jo, at deres barn er anbragt, hvilket kan opretholde en følelse af at være stigmatiseret som "dårlig forælder".

Til trods for de udfordringer, informanterne oplever med specifikke forældretyper, holder de fast i den anerkendende tilgang over for alle forældre. Dette ser jeg som udtryk for, at anerkendelsen fungerer som modvægt til stigmatiseringen, og dermed understøtter, at forældrene på sigt bliver motiverede for at indgå i et samarbejde om handleplanens mål.

At anerkendelsen er en nyttig indfaldsvinkel til forældrene, underbygges af Høilund & Juul, der med afsæt i Honneths anerkendelsesteori hævder, at anerkendelsesbehovet er universelt. Dvs. at alle mennesker har brug for at blive anerkendt, hvis identitetsudviklingen skal lykkes. Det skyldes, at mennesker, der ikke anerkendes, mister deres værdighed (Høilund & Juul, 2015: 52).

På den anden side kan man argumentere for, at der kan være et indbygget anerkendelsesparadoks i forbindelse med udarbejdelse af forældrehandleplanerne. Med dette henviser jeg til Høilund & Juul, der spørger: *"hvordan kan socialarbejderen sammen med den resourcesvage borger formulere handleplaner og mål for fremtiden, uden at det fører til overgreb mod borgerens etiske autonomi?"* (Høilund & Juul, 2015: 53). Den etiske autonomi drejer sig om, at man tager afsæt borgerens visioner om det gode liv og dermed anerkender borgeren som *"et værdifuldt menneske og som et ligeberettiget medlem af samfundets retsfællesskab"* (Høilund & Juul, 2015: 55).

Problemet ved dette er, at anerkendelse af borgerens etiske autonomi ikke altid kan lade sig gøre, hvis det fx strider mod lovgivningen eller krænker andres etiske autonomi (Høilund & Juul, 2015: 53). Et eksempel på dette kan være, at det ikke muligt at understøtte en forælders identitet som voldelig over for et barn, hvorfor socialarbejderen er nødt til at arbejde i en anden retning.

Høilund & Juul pointerer, at anerkendelsesidealet i sidste instans afhænger af socialarbejderens dømmekraft i mødet med borgeren (Høilund & Juul, 2015: 53). Dømmekraften kategoriseres af

Høilund & Juul som henholdsvis den personlige, den institutionelle og den sociale dømmekraft. *Den personlige dømmekraft* er kendetegnet ved socialarbejderes holdninger, vurderinger og stillingtagen. *Den institutionelle dømmekraft* vedrører, at socialarbejderen påvirkes af værdierne i den institution, han eller hun arbejder, hvorfor værdierne kan ses som en form for kontrol over socialarbejderens dømmekraft. *Den sociale dømmekraft* udspiller sig i mødet med borgeren, hvor socialarbejderen, på baggrund af sin indsigt og viden, forholder sig til borgerens historie, drømme og erfaringer (Høilund & Juul, 2015: 60-62). For Høilund & Juul afhænger graden af anerkendelse af, om mødet med borgeren præges af den institutionelle eller den sociale dømmekraft, idet den personlige dømmekraft sjældent sætter sig direkte igennem. Først hvis socialarbejderen udviser en såkaldt fortrolighedskundskab, som handler om at forstå situationen ud fra borgerens perspektiv - altså den sociale dømmekraft - øges sandsynligheden for, at arbejdet med borgeren lykkes (Høilund & Juul, 2015: 62-64).

Derfor efterlyser Høilund & Juul, at socialarbejdernes sociale dømmekraft baseres på en anerkendelsesetik, hvor borgeren mødes som et værdifuldt og moralsk tilregneligt menneske. Det betyder, at man undlader at stigmatisere og usynliggøre borgeren, men i stedet anstrenger sig for at anerkende borgerens forståelse af sig selv. Dette vil give borgeren de bedste betingelser for at tage ansvaret tilbage og tage aktiv del i eget liv (Høilund & Juul, 2015: 86-89). Det understreges, at den sociale dømmekraft fordrer, at *"socialarbejderen også anstrenger sig for at anerkende borgere, som de opfatter som ubegavede, utilpassede og anderledes. Dialogen - eller fællesskabet - skal jo ikke kun være der, når borgerne er lette at motivere. Den største udfordring er at møde dårligt stillede mennesker, der ikke er motiverede, på en anerkendende måde"* (Høilund & Juul, 2015: 89).

Set i lyset af ovenstående, synes specialets informanter først og fremmest at lade mødet med forældrene påvirke af den institutionelle dømmekraft, fordi de er nødsaget til at håndtere de retlige rammer for anbringelsen. Men derefter er de opmærksomme på at give plads til den sociale dømmekraft, hvorved de atter tilskriver forældrene værdi som forældre. Informanternes tilgang til forældrene ser derved ud til at harmonere med Høilund & Juuls opfattelse af "den gode" socialarbejder, som har fokus på at komme borgeren i møde (Høilund & Juul, 2015: 89).

Jeg udleder heraf, at informanterne prioriterer forældrehandleplanerne, fordi det ligger i naturlig forlængelse af deres anerkendelse af forældrene. Handleplanerne er således med til at synliggøre anerkendelsen for forældrene, i og med at der sættes handlinger bag intentionen om at give forældrene ansvaret tilbage.

Ud over at anerkendelsestilgangen ser ud til at have betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne, peger analysen på, at også ledelsen spiller en rolle. Dette udgør kernen i næste afsnits teoretiske diskussion.

6.3.3 Faglig ledelse

Det er et interessant fænomen, at prioriteringen af forældrehandleplanerne ser ud til at kræve et særligt ledelsesfokus, da det forekommer mig, at der ikke er det samme behov for ledelseskrav, når det fx kommer til prioriteringen af børnefaglige undersøgelser eller afholdelse af børnesamtaler. Ikke desto mindre fortæller socialrådgiverne, at de først har fået rigtigt fokus på forældrehandleplanerne, da ledelsen inden for de seneste år har indført krav om det. Ledelsesopgaven hos specialiets informanter ser således ud til at omfatte en tydelig kravsætning, så socialrådgiverne ikke er i tvivl om, at forældrehandleplanerne skal prioriteres.

Samtidig lægger lederne vægt på at anvende faglige argumenter, når de italesætter nødvendigheden af forældrehandleplaner. Dette tyder på, at lederne adresserer socialrådgivernes faglighed, for på den måde at få kravet til at give indholdsmæssigt mening.

Karin Kildedal et al. (2013) tager de faglige lederes opgave under behandling i bogen "Socialfaglig ledelse, børne- og ungeområdet"⁸. Jeg vil i det følgende inddrage disse perspektiver på ledelse, for derigennem at belyse, hvordan de ledere, der indgår i specialet, konkret håndterer deres ledergerning. Dette har til formål at nuancere, hvorfor ledelsen ses at have betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne.

⁸ Kildedal et al. anvender både begrebet "faglig ledelse" og "socialfaglig ledelse" i deres ledelsesdiskussion, og introducerer ikke fra start deres skelnen mellem forskellen på de to begreber. For at være tro mod forfatterens beskrivelser, henviser jeg til dét af begreberne, forfatterne bruger i den givne kontekst. Overordnet set er der dog for specialet tale om "socialfaglig ledelse", fordi dette henviser til "ledelse af faglighed i socialt arbejde" (Kildedal, et al. 2013: 105)

Kildedal et al. (2013) tager med begrebet socialfaglig ledelse afsæt i den form for ledelse, der bedrives i offentlige institutioner, og hvor der i dag er store krav til evnen til at balancere mellem strategisk-, personalemæssig- og faglig ledelse. På børne- og ungeområdet må lederne, ifølge Kildedal et al., have blik for *"politiske beslutninger, intentioner, vejledninger og håndbøger og herunder også det menneskesyn, der ligger bag disse bestemmelser"* (Kildedal, et al., 2013: 7). Samtidig er der et skærpet fokus på, *"at det sociale arbejde altid skal udføres på baggrund af den for tiden bedst tilgængelige viden"* (Kildedal, et al., 2013: 8).

Ledelsen af det socialfaglige område er således komplekst, fordi lederne er under pres fra mange vinkler. Derfor må lederne bestride evnen til såkaldt faglig ledelse: *"Faglig ledelse handler om, at lederen dels må have faglig indsigt, dels må være i stand til at skabe læreprocesser i organisationen, kombineret med hele tiden at have et strategisk/organisatorisk perspektiv på den faglige udvikling og omsætning i praksis"* (Kildedal, et al., 2013: 27). Faglig ledelse kan derved ses som en ledelsesramme, der tager højde for det krydspres der følger med ledelsen af det socialfaglige område (Kildedal, et al., 2013: 29).

Desuden opfattes det som et særligt vilkår i ledelsen af de kommunale forvaltninger, at der hersker en organisationskultur, der er *"stærkt præget af professionsforestillinger"* og som *"ikke så let lader sig regulere af ledelse"* (Kildedal, et al., 2013: 140). Den fagprofessionelle kultur opfattes således som afgørende, når det kommer til implementering af nye tiltag, fordi kulturen kan medføre en skepsis over for *"forandringer udefra, der ikke konkret kan begrundes i løsningen af organisationens kerneopgaver"* (Kildedal, et al., 2013: 145).

Med udgangspunkt i Kildedal et al.'s begreber, kan man argumentere for, at lederne, som indgår i specialets undersøgelse, ser ud til at balancere i det ledelsesmæssige krydspres, der kan være forbundet med deres position som faglige ledere. Jeg ser denne balance i flere aspekter af informanternes udsagn.

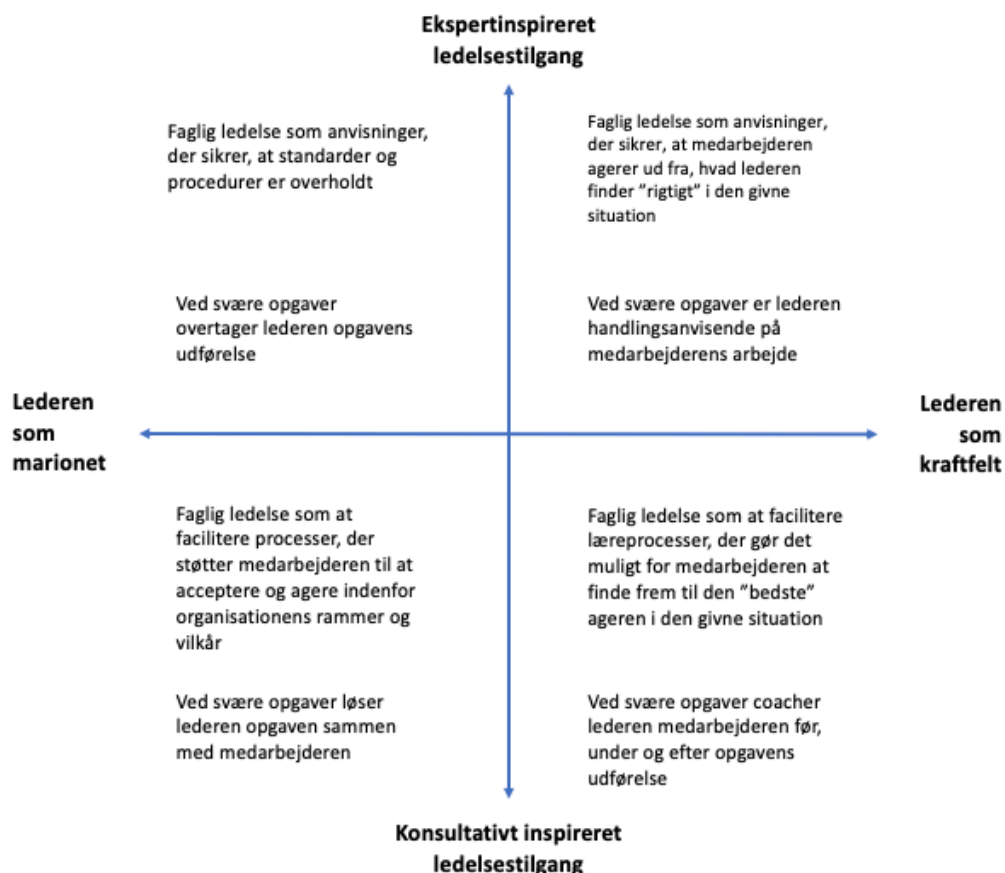
Der foregår fx en ledelsesmæssig håndtering af driftsmæssige resultatkrav (*"Hvordan kan vi omlægge vores ressourcer, så det får en større effekt"*, Majken, leder i kommune B). Ligeledes er lederne er i stand til at tydeliggøre krav (*"Du kan ganske enkelt ikke få godkendt en indstilling på*

en anbringelse, hvis du ikke kan fortælle mig, hvordan vi skal få barnet hjem igen”, Lisbeth, leder i kommune A).

Der er også øje for fagkulturen i forhold til, hvad der i fællesskab på arbejdspladsen opfattes som sand, faglig viden (*”Hvis ikke man havde alle mulige strukturer ned over socialrådgiverne, så ville det være sådan nogle ting her, de bare var drevet af”*, Lisbeth, leder i kommune A).

Og samtidig italesætter socialrådgiverne også ledelsen som en form for sparring (*”Det er et fokus vi har på teammøder, altså – gennemgå forældrehandleplaner, hvordan kan vi optimere, kan vi gøre noget anderledes”* Camilla, socialrådgiver i kommune C).

Dette illustrerer, at lederne, med udgangspunkt deres faglige indsigt, indtager skiftende roller i ledelsesopgaven. De skiftende roller kan illustreres gennem Kildedal et al.’s beskrivelse af ledelsesmæssige ”reaktionsmønstre”, som fremgår af modellen nedenfor:

(Kildedal, et al., 2013: 43)

Kildedal et al. forklarer, at lederne i praksis oftest vil veksle mellem de fire poler i modellen, og at det er situationen, der afgør, om de indtager ekspertrollen eller konsulentrollen over for deres medarbejdere (Kildedal, et al., 2013: 39). Dette stemmer fint overens med den måde, ledelsesopgaven ser ud til at blive håndteret hos informanterne. Derudover har lederne ikke her eksplicit forholdt sig til, hvad det vil sige at befinde sig i kontinuummet mellem henholdsvis "marionet" og "kraftfelt". Dvs., følelsen af at være en marionetdukke, når "nogle oppe fra" udstikker ordrene, eller hvis medarbejderne forventer hurtige svar på stort og småt (Kildedal et al., 2013: 32-33).

En sidste pointe omkring faglig ledelse, jeg her vil fremhæve er, at Kildedal et al. betragter det som en forudsætning for at bedrive faglig ledelse, at lederen har faglig indsigt, eller at der er anden faglig ekspertise til stede (Kildedal, et al. 2013: 33). De tre ledere, som indgår i specialet, har det til fælles, at de har omfattende erfaring med socialt arbejde på børne- og ungeområdet (se præsentation af informanterne), hvilket i lyset af Kildedal et al.'s betragtninger, ser ud til at imødekomme socialrådgivernes behov for ledelsesmæssig ekspertise og kendskab til faglige termer og argumenter.

Samlet set kan der ud fra begrebet faglig ledelse gives et bud på, hvorfor de ledere, som indgår i specialets undersøgelse, har succes med at implementere forældrehandleplanerne i de tre kommuner, så socialrådgiverne prioriterer handleplanerne i daglig praksis. Det ser ud til at de tre ledere har blik for at håndtere den faglige ledelse samtidig med de driftsmæssige resultatkrav. Derudover veksler de løbende mellem de forskellige reaktionsmønstre eller lederroller, og har en faglig indsigt i området gennem mange års praksiserfaring. Disse faktorer synes at modvirke en fagkulturel skepsis hos socialrådgiverne (som beskrevet ovenfor), hvilket fremmer implementeringen og prioriteringen af forældrehandleplanerne.

6.4 Teoretiske modstillinger i diskussionen

På baggrund af diskussionen, har der vist sig nogle interessante teoretiske modstillinger, som kendetegner det spænd af modsatrettede aspekter, socialrådgiverne ofte arbejder i.

På den ene side udgør systemteorien og anerkendelsen en form for ideal i arbejdet, som giver plads til at inddrage og forstå det enkelte individ. Og på den anden side udgør læringsteorien og stigmatiseringen en slags "ydre" kræfter, der rammesætter den samfundsmæssige kontrol. Det er et indbygget paradoks i det sociale arbejde, som socialrådgiverne må navigere i.

Forældrehandleplanen kan i den forbindelse ses som en brobygning mellem de modsatrettede kræfter, fordi den rummer alle aspekter af det indbyggede paradoks.

Kapitel 7 – Konklusion

I dette kapitel vil jeg ud fra specialets diskussion svare på problemformuleringen: "Hvordan kan forældrehandleplanerne blive en prioriteret del af sagsbehandlingen under et anbringelsesforløb?".

Ud fra diskussionen ser jeg tre faktorer, som kan have betydning for, hvorvidt man prioriterer forældrehandleplanerne i praksis.

Den første faktor, som kan have betydning for prioriteringen af handleplanerne, er metodisk viden om, hvordan man konkret kan gribe arbejdet med forældrehandleplanerne an. Diskussionen peger på, at den læringsteoretiske tilgang har god effekt på forældrenes oplevelse af handleplansprocessen, fordi det bidrager til at gøre handleplanen forståelig og meningsfuld. Metodisk viden om "hvad der virker", kan, i min optik, være en nyttig inspirationskilde for andres prioritering af forældrehandleplanerne.

Den anden faktor, som kan have betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne, vedrører det syn, man har på forældrene. Arbejder man ud fra en grundlæggende tro på, at alle forældre bør anerkendes som forældre, fordi relationen mellem barn og forældre er vigtig? Eller arbejder man ud fra en tro på, at barnet skal skærmes og beskyttes fra den forælder/de forældre, der har gjort det fortræd? Dette ser jeg som en vigtig stillingtagen i praksis, fordi det er med til at definere forudsætningen for arbejdet med forældrene. Diskussionen peger i den forbindelse på, at der gennem en anerkendelsesetisk tilgang til forældrene ses gode muligheder for udvikling hos forældrene, hvilket øger sandsynligheden for hjemgivelse og/eller et konstruktivt samvær.

Den tredje faktor, som kan have betydning for prioriteringen af forældrehandleplanerne, vedrører ledelsens håndtering af de vilkår og præmisser der gør sig gældende i ledelsen af en fagprofession i de offentlige institutioner. Diskussionen peger i den forbindelse på faglig ledelse og faglig indsigt som afgørende for implementeringen af forældrehandleplanerne. Dette bidrager med viden om, hvordan man ledelsesmæssigt kan fordre prioriteringen af forældrehandleplanerne.

Samlet set vurderer jeg, at de tre faktorer til sammen kan udgøre en del af et praksisnært refleksionsgrundlag, som kan inspirere og tilskynde andre kommuner til at implementere og prioritere forældrehandleplanerne i praksis.

Ud over at jeg i konklusionen svarer på problemformuleringen, er der yderligere to spørgsmål, som mangler et svar: 1) Har jeg ændret min forforståelse? Og 2) Har det haft en betydning for undersøgelsen, at den har omfattet både frivillige- og tvangsmæssige anbringelser?

Hvad angår min forforståelse, har jeg ikke ændret mit oprindelige udgangspunkt. Altså, at man i praksisfeltet ser forældrehandleplanerne som en forudsætning for en objektiv progressionsmåling, og at man arbejder ud fra en tro på, at forældre-barn relationen bør bevares, selvom barnet er anbragt. Til gengæld har undersøgelsen udvidet min forforståelse, så den nu er mere nuanceret og inkluderer de omtalte værdi- og ledelsesmæssige aspekter ved prioriteringen af forældrehandleplanerne. Derved kan man sige, at der er sket en horisontsammensmeltning, fordi min horisont er udvidet på baggrund af mødet med informanternes horisonter.

I forhold til forskellen på frivillige- og tvangsmæssige anbringelser vurderer jeg, at mit valg om at inkludere begge typer anbringelser i undersøgelsen, ikke har haft en betydning for udfaldet af informanternes svar. Informanterne har haft mulighed for at fortælle bredt om de forældre, de oplever som udfordrende, og det virker i den forbindelse ikke som om, det er vigtigt for informanterne, hvilken type anbringelse, der er tale om. De forældre, informanterne oplever som udfordrende (dem, der ikke er motiverede, og dem, med begrænset forståelse af situationen) er således identificeret på tværs af informanternes eksempler på anbringelsessager.

Kapitel 8 – Perspektivering

Ved specialets afslutning, reflekterer jeg videre over, hvordan man kan styrke motivationen hos de forældre, der på overfladen ikke "vil" eller "kan" anerkendes. Med dette mener jeg de forældre, som informanterne oplever som udfordrende, fordi de ikke er motiverede for forandringer og de forældre, der har en begrænset forståelse af situationen.

Jeg vil derfor i perspektiveringen tilføje et teoretisk perspektiv på motivationsproblematikken, ved at inddrage Per Revstedts (2005) betragtninger om motivationsarbejde.

Revstedt påpeger, at man i motivationsarbejde generelt bør være bevidst omkring sine klienters⁹ motivationsniveau. Det vil sige, om klienterne er latent eller manifest motiverede. Særligt de latent motiverede klienter kræver opmærksomhed, fordi deres destruktive kræfter har mere magt over deres adfærd end deres konstruktive kræfter (Revstedt, 2005: 45).

Revstedt forklarer, hvordan den latent motiverede klient typisk håndterer sine følelser og relationer til andre mennesker. Her viser det sig, at den latent motiverede oftest vil reagere med et forsvar, som kan være forskellige former for afværgereaktioner.

De klienter, der ifølge Revstedt er sværest at motivere, er dem, der i deres adfærd er stivnede og rigide, og mangler evnen til at tale om deres egne følelser og oplevelser: *"Klienten oplever, at han ingen problemer har: "det går godt", "jeg ønsker at leve på denne måde". Han nærer heller ikke noget bevidst ønske om at blive forandret. Eftersom klienten synes, at det går godt, er der ikke noget behov for hjælp"* (Revstedt, 2005: 74-75).

Som et andet eksempel på adfærd hos latent motiverede klienter beskriver Revstedt de forældre, der fx får anbragt deres barn. Forældrene kan i starten være motiverede for forandring, med henblik på at få barnet hjem, men i realiteten er de ikke motiverede for rigtigt at gøre noget ved

⁹ Revstedt anvender konsekvent betegnelsen "klient" om de borgere, han refererer til, hvilket jeg tilskriver hans baggrund som psykolog og psykoterapeut. Selvom specialet ikke forholder sig til terapi med klienter, som er Revstedts udgangspunkt, inddrager jeg alligevel Revstedts syn på motivation, idet de motivationsmæssige faktorer efter min mening kan gøre sig gældende, uanset om der er tale om en klient-behandler relation eller en socialrådgiver-forælder relation.

det. Ganske vist er klienten her i bedre kontakt med sine følelser, end det første eksempel, men kan ikke overkomme at ændre på noget (Revstedt, 2005: 76-77).

Revstedt foreslår at man betragter afværgereaktionerne som en form for "kontaktrebus", fordi der i virkeligheden er tale om et maskeret kontaktforsøg. Revstedt anvender i den forbindelse metaforen "*en fremstrakt hånd, der er indkapslet i pigtråd*" (Revstedt, 2005: 57). Med dette mener han, at klienten indirekte beder om hjælp, men ikke magter eller ikke har tillid til, at nogen kommer ind på livet af ham. Kontaktrebussen lyder så: "*hvis du bliver ved med at vise omsorg for mig, selvom om jeg ikke ser ud til at ønske kontakt, og hvis du forstår at jeg dybest set ønsker hjælp, så stoler jeg på dig. Jeg åbner mig langsomt for dig, når jeg er færdig med at teste dig*" (Revstedt, 2005: 58).

Revstedt giver derudover forskellige bud på, hvordan det er muligt at håndtere disse kontaktrebusser, og hvilke faldgruber man i øvrigt kan møde, når motivationsarbejdet over tid lykkes med de klienter, der har været vanskelige at motivere. Derved ser jeg i Revstedts betragtninger en oplagt inspirationskilde for praksis, der ønsker mere viden om, hvordan man kan arbejde konstruktivt med de demotiverede klienter/borgere, samt hvordan man som socialarbejder selv kan være i relationen med denne type borgere.

Kapitel 9 – Gyldighed

Afslutningsvist, vil jeg i det sidste kapitel diskutere specialets gyldighed ud fra kvalitetskriterierne i den hermeneutiske forskningstradition. Jeg tager her afsæt de samfundsvidenskabelige kvalitetsbegreber: validitet, reliabilitet og generaliserbarhed (Kvale & Brinkmann, 2009: 267).

9.1 Validitet

Kvale & Brinkmann's bud på validitet i hermeneutisk forskning er, at validering skal ses som noget, der relaterer sig til forskerens håndværksmæssige kompetencer og som noget der foregår gennem hele undersøgelsesprocessen. Validering er dermed ikke begrænset til en særlig undersøgelsesfase for sig selv, men skal ses som en løbende kvalitetskontrol, der øger gennemsigtigheden af forskningen (Kvale & Brinkmann, 2009: 274-279).

Den løbende validering kan bl.a. ske ved, at man forholder sig til den kommunikative validitet, der omhandler, hvor vidt man gennem sine argumentationer kan overbevise andre om troværdigheden af ens undersøgelse. Ligeledes kan man vurdere sin undersøgelse i forhold til den pragmatiske validitet, som handler om: *"hvorvidt interventioner på grundlag af forskerens viden kan igangsætte virkelige adfærdsforandringer"* (Kvale & Brinkmann, 2009: 284).

Jeg har løbende reflekteret over validitetsbegreberne undervejs i dette speciale. Det har jeg bl.a. gjort ved at drøfte alle specialets faser med vejleder, hvilket har skærpet mit fokus på hele tiden at holde fast i den røde tråd. Dette har været med til at sikre, at der er en logisk sammenhæng mellem mit formål med specialet, min tilgang til undersøgelsen, analysen, diskussionen samt formidlingen af resultaterne. Den logiske sammenhæng ses fx i forhold til mit videnskabsteoretiske-/metodiske afsæt, der ligger fint i tråd mit ønske om at undersøge informanternes egne oplevelser med forældrehandleplanerne. Jeg vurderer, at den logiske sammenhæng i specialet er lykket, hvilket øger den kommunikative validitet.

Hvad angår den pragmatiske validitet har jeg fra start haft et ønske om, at undersøgelsen kan være inspirationskilde til forandringer i praksisfeltet, givet problemformuleringens handlingsorienterede fokus. Dette vurderer jeg er lykket, idet man i andre kommuner vil kunne igangsætte refleksioner, med udgangspunkt i undersøgelsens resultater, som på sigt kan føre til ændring af praksis.

9.2 Reliabilitet

For Kvale og Brinkmann vedrører reliabilitetsbegrebet materialets troværdighed, hvilket bl.a. handler om, *"hvorvidt et resultat kan produceres på andre tidspunkter og af andre forskere"* (Kvale & Brinkmann, 2009: 271). Det vil sige, at man bl.a. er optaget af, om informanterne svarer ensartet på et spørgsmål, hvis det stilles af en anden forsker.

Det er i den forbindelse relevant at forholde sig til spørgsmålet om objektivitet, som for Kvale & Brinkmann er et flertydigt begreb. Fx kan objektivitet kædes sammen med en sensitivitet over for, hvorvidt personlige holdninger og fordomme påvirker vidensproduktionen. Objektivitet kan også

omhandle, hvordan man håndterer meningsforhandlingerne i interviewsituationen i forhold til opnåelse af konsensus omkring det, der tales om (Kvale & Brinkmann, 2009: 268-270).

Som en del af den løbende kvalitetskontrol i specialet, har jeg været særligt opmærksom på min interaktion med informanterne. Det har jeg, fordi mine praksiserfaringer har krævet en bevidsthed om egne holdninger og fordomme i forhold til at undgå en indforståethed i interviewsituationerne.

I forhold til forforståelsen eller fordommene er det lykket mig at forholde mig forholdsvist neutralt i interviewsituationen, idet jeg ikke har inkluderet mine egne holdninger direkte i spørgsmålene. Jeg har dog en fornemmelse af, at jeg i introduktionen til de første interviews har givet informanterne et indtryk af, at de er særligt udvalgte, fordi de er "de gode", der gør "det rigtige". Jeg havde gerne været foruden denne farvning af konteksten, fordi det kan have haft en betydning for informanternes svar.

Jeg har ej heller kunnet sige mig helt fri af indforståetheden, idet jeg gennem de løbende transskriberinger er blevet opmærksom på egne formuleringer, der bærer præg af en usagt, faglig konsensus i samtalen med informanterne. Objektiviteten er undervejs blevet skærpet, idet der er gået ca. 2 uger mellem interviewsessionerne i de tre kommuner, hvormed jeg løbende har kunnet revidere min spørgeteknik. Det har betydet, at jeg til den sidste interviewsession har anvendt færre ledende spørgsmål ligesom de indforståede bekræftelser af informanternes udsagn er reduceret. Jeg er således i processen blevet mere bevidst om reelt at forhandle meninger på plads undervejs i interviewene, i stedet for at tage for givet, at fx fagtermer og praksismetoder er basal viden for udenforstående.

På baggrund af mine objektivitetsovervejelser vurderer jeg, at reliabiliteten kunne have været bedre, hvis jeg allerede fra første interview havde haft et større sensitivitet overfor betydningen af min egen rolle i interaktionen med informanterne. Dette kunne potentielt have tilføjet yderligere nuancer til informanternes svar.

9.3 Generaliserbarhed

En sidste kvalitetsvurdering af specialet omhandler generaliserbarheden af undersøgelsens resultater. Generaliseringskriteriet indebærer, at man forholder sig til, hvorvidt resultaterne kan overføres til andre, lignende personer og kontekster, eller om undersøgelsen hovedsageligt er af lokal interesse (Kvale & Brinkmann, 2009: 287).

I den forbindelse taler Kvale & Brinkmann om tre typer af generalisering: 1) naturalistisk generalisering, som bygger på personlige erfaringer og forventninger; 2) statistisk generalisering, som er baseret på en befolkningsmæssig repræsentativitet og 3) analytisk generalisering, som *"indebærer en velovervejede bedømmelse af, i hvilken grad resultaterne af en undersøgelse kan være vejledende for, hvad der kan ske i en anden situation"* (Kvale & Brinkmann, 2009: 289).

I specialet har jeg valgt at undersøge de konkrete og aktuelle forhold, som de udspiller sig i informanternes hverdagskontekst, hvilket gør undersøgelsen praksisnær og dermed overførbart til lignende kontekster. På den baggrund vurderer jeg, at der er tale om analytisk generalisering.

Kapitel 10 - Litteratur

Ankestyrelsen (2009): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser - Anbringelser af børn og unge*, <https://ast.dk/publikationer/praksisundersogelse-om-anbringelse-af-born-og-unge-2009> (senest besøgt 28.02.2019)

Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens statistikker – anbringelsesstatistik, årsstatistik, 2011*, <https://ast.dk/publikationer/anbringelsesstatistik-2011-flere-tvangsanbringelser-af-born-og-unge> (senest besøgt 28.02.2019)

Ankestyrelsen (2013): *Ankestyrelsens statistikker – anbringelsesstatistik, årsstatistik, 2013*, <https://ast.dk/publikationer/anbringelsesstatistik-2013-faerre-anbragte-born-og-unge-i-2013> (senest besøgt 28.02.2019)

Ankestyrelsen (2014): *Ankestyrelsens statistikker – anbringelsesstatistik, årsstatistik, 2014*, <https://ast.dk/publikationer/anbringelsesstatistik-2014-faerre-anbragte-born-og-unge-i-2014> (senest besøgt 28.02.2019)

Ankestyrelsen (2015): *Ankestyrelsens statistikker – anbringelsesstatistik, årsstatistik, 2015*, <https://ast.dk/publikationer/ankestyrelsens-anbringelsesstatistik-2015> (senest besøgt 28.02.2019)

Boolsen, Merete W. (2010): *Grounded Theory*, i: Brinkmann, Svend; Tanggaard, Lene (2010): *Kvalitative metoder – en grundbog*, 1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag

Borgerrådgiveren (2017): *Kvaliteten af sagsbehandlingen og myndighedsudøvelsen i Borgercenter Børn og Unge – Endelig rapport*, Borgerrådgiverens egen-drift undersøgelser, hentet fra: https://www.kk.dk/sites/default/files/kvaliteten_af_sagsbehandlingen_og_myndighedsudoevelsen_i_borgercenter_boern_og_unge.pdf (senest besøgt 04.04.2019)

- Brinkmann, Svend; Tanggaard, Lene (2010): *Interviewet: samtalen som forskningsmetode*, i:
Brinkmann, Svend; Tanggaard, Lene (2010): *Kvalitative metoder – en grundbog*, 1. udgave, 1. oplag,
Hans Reitzels Forlag
- Bryderup, Inge M.; Engen, Mia & Kring, Sune: *Familiepleje i Danmark*, 1. udgave, Klim
- Charmaz, Kathy (2016): *Grundtræk i Grounded Theory*, i: Järvinen, Margaretha; Mik-Meyer, Nanna
(red.)(2017): *Kvalitativ analyse – syv traditioner*, 1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag
- Christensen, Else (1998): *Anbringelser af børn - en kvalitativ analyse af processen*,
Socialforskningsinstituttet, 98:2, København
- Danmarks Statistik (2015): *Forebyggende foranstaltninger til børn og unge pr. 31. december 2015*,
udtræk fra <https://www.statistikbanken.dk/BU01A> (senest besøgt 08.05.2019)
- Egelund, Tine; Hestbæk, Anne-Dorthe (2003): *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet – en
forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet (SFI), 03:04
- Egelund, Tine; Hestbæk, Anne-Dorthe & Andersen, Dines (2004): *Små børn anbragt uden for
hjemmet – en forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*, Socialforskningsinstituttet (SFI),
04:17, København
- Egelund, Tine; Andersen, Dines; Hestbæk, Anne-Dorthe; Lausten, Mette; Knudsen, Lajla; Olsen,
Rikke F. & Gerstoft, Fredrik (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår – resultater fra SFI's
forløbsundersøgelser af årgang 1995*, SFI 08:23
- Goffman, Erving (1975): *Stigma – om afvigerens sociale identitet*, oversat fra engelsk af Brian
Gooseman efter "Stigma. Notes on the management of spoiled identity", Nordisk Forlag A/S
- Graversen, Jørgen; Sejr, Lone (1990): *Betænkning om de retlige rammer for indsatsen over for børn
og unge*, nr. 1212, København: Socialudvalget/Statens Informationstjeneste

Honneth, Axel (2003): *Behovet for anerkendelse*, 1. udgave, 2. oplag, Hans Reitzels Forlag

Hutchinson, Gunn S. & Oltedal, Siv (2006): *Modeller I socialt arbejde*, 2. udgave, 8. oplag, Hans Reitzels Forlag

Højlund, Peter (2006): *Anerkendelsens betydning i anbringelsessager*, i: Jørgensen, Lene; Kabel, Steen (red.) (2006): *Forældreinddragelse - til barnets bedste. Rør ikke ved mit barns hestehale uden at spørge mig først*, 2. reviderede elektroniske udgave, Børnesagens Fællesråd, KABU-projektet

Højlund, Peter & Juul, Søren (2015): *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*, 2. udgave, 2. oplag, Hans Reitzels Forlag

Juul, Søren; Pedersen, Kirsten B. (red.) (2012): *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – en indføring*, 1. udgave, 4. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Jørgensen, Lene (2006): *At være forældre mens barnet er anbragt*, i: Jørgensen, Lene; Kabel, Steen (red.) (2006): *Forældreinddragelse - til barnets bedste. Rør ikke ved mit barns hestehale uden at spørge mig først*, 2. reviderede elektroniske udgave, Børnesagens Fællesråd, KABU-projektet

Karmsteen, Kirstine; Frederiksen, Signe; Mørch, Freja H. & Hestbæk, Anne-Dorthe (2018): *Kontinuitet i anbringelser - Delrapport II: når forældre og forvaltning mødes*, VIVE

Kildedal, Karin; Laursen, Erik; Michelsen, Randi R. (2013): *Socialfaglig ledelse, børne- og ungeområdet*, 1. udgave, Samfundslitteratur

Kvale, Steinar (1997): *Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, 7. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend (2009): *Interview – introduktion til et håndværk*, 2. udgave, 5. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Kvellido, Øyvind (2016): *Børn i risiko*, oversat fra norsk af Charlotte Pietsch efter *Barn i risiko*, 1. udgave, 3. oplag, Samfundslitteratur

Launsø, Laila; Rieper, Olaf (2005): *Forskning om og med mennesker – forskningstyper og forskningsmetoder i samfundsforskning*, 5. udgave, 2. oplag, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck

Olesen, Søren P. (2018): *Analysestrategi*, i: Olesen, Søren P.; Monrad, Merete (red.)(2018): *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Olesen, Søren P.; Carlsen, Line T. (2018): *Analyse af tekst*, i: Olesen, Søren P.; Monrad, Merete (red.)(2018): *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Olesen, Søren P.; Monrad, Merete (2018): *Indledning*, i: Olesen, Søren P.; Monrad, Merete (red.)(2018): *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, 1. oplag, Hans Reitzels Forlag, København

Ramian, Knud (2003): *Praksisforskning som læringsrum i det sociale arbejde*, Uden For Nummer, 4. årg., nr. 7

Revstedt, Per (2005): *Motivationsarbejde*, 3. udgave, 2. oplag, Hans Reitzels Forlag

Retsinformation (2019a): *Lov om social service (serviceloven)*, LBK nr. 1114 af 30/08/2018, <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=202239#id2eb6cbc7-2e18-4b8c-9e81-3f733d2a2919> (senest besøgt 24.03.2019)

Retsinformation (2019b): *Vejledning nr. 3 til serviceloven*, VEJ nr. 9047 af 28/01/2015, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=158930> (senest besøgt 22.03.2019)

Retsinformation (2019c): *Forslag til lov om ændring af lov om social service (pligt til at tilbyde handleplaner og etablering af døgntilbud til børn og unge m.v.)*, 2003/1 LSV 129, 22/4/2004, <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=97161> (senest besøgt 22.03.2019)

Servicestyrelsen (2007): *Håndbog om Anbringelsesreformen*, 2. udgave, 1. oplag

Servicestyrelsen (2011): *Håndbog om Barnets Reform*, 1. oplag

Socialstyrelsen (2018): *Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet*

Socialstyrelsen (2019a): *ICS*, <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/ics> (senest besøgt 16.05.2019)

Socialstyrelsen (2019b): *Hvad er Signs of Safety*, <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/netvaerksinddragende-metoder/hvad-er-signs-of-safety/hvad-er-signs-of-safety> (senest besøgt 16.05.2019)

Socialstyrelsen (2019c): *Om ICS*, <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/ics/om-ics> (senest besøgt 19.05.2019)

Socialstyrelsen (2019d): *Styrk kvaliteten i sagsbehandlingen*, <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/task-force> (senest besøgt 19.05.2019)

Vidensportalen (2019): *Signs of Safety*, <https://vidensportal.dk/temaer/Omsorgssvigt/indsatser/signs-of-safety> (senest besøgt 18.05.2019)